

Hanna Knaappila

# ROLLER DERBY

## - Rakkaudesta lajiin

Opinnäytetyö  
Kansalaistoiminta ja nuorisotyö


Toukokuu 2015




MAMK

University of Applied Sciences

# KUVAILULEHTI

 <b>MAMK</b> University of Applied Sciences	<b>Opinnäytetyön päivämäärä</b>  30.5.2015
<b>Tekijä(t)</b> Hanna Knaappila	<b>Koulutusohjelma ja suuntautuminen</b> <b>Kansalaistoiminta ja nuorisotyö</b>
<b>Nimeke</b>  Roller derby – rakkaudesta lajiin	
<b>Tiivistelmä</b>  <p>Roller derby on vaihtoehtoinen joukkuelaji, joka tunnetaan erityisesti naisten lajina. Suomeen laji tuli vuonna 2009, kun Helsinki Roller derby perustettiin. Lajin kattojärjestönä Suomessa toimii Roller Derby Finland, joka sai vuoden 2015 alussa jäsenyyden Suomen luisteluliitossa. Vuoden 2014 lopussa Suomessa FDF:n kuuluvia seuroja oli 21 kappaletta.</p> <p>Tutkimuksessa on pyritty löytämään vastauksia siihen, millainen merkitys roller derbyllä on harrastajilleen ja minkälaista yhteisöllisyyttä roller derbyyn liittyy. Tutkimusta varten on haastateltu viittä roller derbyn naisharrastajaa ja yhtä lajin parissa toimivaa miestä.</p> <p>Haastatteluista käy ilmi, että lajin harrastajia yhdistää ensisijaisesti rakkaus lajiin. Harrastajia lajissa viehättää lajin joukkuelajin luonne, mahdollisuus aloittaa harrastus vanhemmalla iällä, lajin sallima kontakti, strateginen puoli ja se, että uudessa lajissa ei ole perinteisiä rakenteita.</p> <p>Yhteisen lajin myötä muodostuu roller derbyn pelaajista koostuva yhteisö, joka viettää aikaa yhdessä myös muuten kuin lajiin liittyvissä asioissa. Lajin harrastajille on tyypillistä, että pelaajista muodostuu erilaisia kaveripiirejä. Roller derbyn parissa on kiinnitetty huomiota konfliktien ratkaisemiseen sekä myös uusien harrastajien mukaantuloon.</p> <p>Osalle roller derbyn harrastajista kyseessä on elämäntapa, osalle taas pelkkä harrastus. Lajin harrastajia jakavat myös mielipiteet lajin tulevaisuudesta. Osa haluaa viedä lajia yhä urheilullisempaan suuntaan, aina olympialaisiin saakka. Osa taas haluaa kunnioittaa lajin juuria, sen vaihtoehtoista luonnetta ja yhteisöllisyyttä.</p>	
<b>Asiasanat (avainsanat)</b>  Roller derby, vaihtoehtolaji, yhteisöllisyys	
<b>Sivumäärä</b> 40+3	<b>Kieli</b> suomi
<b>Huomautus (huomautukset liitteistä)</b>	
<b>Ohjaavan opettajan nimi</b>  Lassi Pöyry	<b>Opinnäytetyön toimeksiantaja</b> Liikunnan monimuotoistuvat tilat ja tavat- tutkimushanke Veli Liikanen

## DESCRIPTION

 <b>MAMK</b> University of Applied Sciences	<b>Date of the bachelor's thesis</b>  30.5.2015
<b>Author(s)</b>  Hanna Knaappila	<b>Degree programme and option</b> Civic activities and youth work degree programme
<b>Name of the bachelor's thesis</b> Roller derby – for the love of the game	
<b>Abstract</b>  <p>Roller derby is women's alternative team sport. It's rapidly growing full-contact sport played on quad roller skaters.</p> <p>Roller derby came to Finland, when Helsinki Roller Derby was founded in 2009. Finnish main organization is Roller Derby Finland, which is nowadays member of Finnish Skating Union.</p> <p>The study attempts to find answers to the question, what kind of meaning roller derby has to its enthusiasts and what kind of community roller derby skaters has. The study is based on interviews of six roller derby skaters. Five of them are women and one of them is man.</p> <p>The interviews indicate that the skater love roller derby and base their interaction primarily to that. Enthusiasts like roller derby's team sport nature, the opportunity to start a hobby in older age, rules allow contact, the strategic side, and the fact that roller derby has no traditional structures. Skaters also spend time together also outside training and games.</p> <p>Most roller derby enthusiasts it is a way of life, others, a mere hobby. Skaters have different opinions how roller derby should be developed worldwide. Some want to export roller derby to more athletic, even up to the Olympic games. Others want to respect the roots of the game, its alternative character and community</p>	
<b>Subject headings, (keywords)</b>  Alternative sport, roller derby,	
<b>Pages</b> 40+3	<b>Language</b> Finnish
<b>Remarks, notes on appendices</b>	
<b>Tutor</b> Lassi Pöyry	<b>Bachelor's thesis assigned by</b> Liikunnan monimuotoistuvat tilat ja tavat- tutkimushanke Veli Liikanen

# SISÄLTÖ

1	JOHDANTO.....	1
2	ROLLER DERBY .....	3
2.1	Historia.....	3
2.2	Moderni roller derby .....	4
2.3	Roller Derby Finland.....	5
2.4	Roller derby ilmiönä .....	6
2.5	Säännöt.....	6
2.6	Lajin ominaispiirteet .....	7
2.6.1	Derbynimet .....	9
2.6.2	Derbyvaimot .....	10
2.6.3	Naisten laji .....	10
3	LIIKUNTA HYVINVOINNIN VÄLINEENÄ.....	12
3.1	Yksilön liikuntasuhteen rakentuminen.....	13
3.2	Vaihtoehtolajit ovat uutta urheilukulttuuria .....	14
3.3	Vaihtoehtolajit alakulttuurina.....	16
4	YHTEISÖLLISYYS JOUKKUEURHEILUSSA .....	18
4.1	Joukkueurheilun erityispiirteet.....	18
4.2	Ryhmät .....	18
4.3	Ryhmien toimintakulttuuri .....	19
4.4	Yhteisöllisyydellä on merkitystä.....	20
4.5	Naisten laji, naisten yhteisö.....	20
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS .....	24
5.1	Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset.....	24
5.2	Liikunnan monipuolistuvat tilat ja tavat –hanke (LIMU) .....	24
5.3	Tutkimusmenetelmän kuvaus.....	24
5.4	Teemahaastattelu tiedonkeruun menetelmänä .....	25
6.4	Aineiston käsittely ja analyysi .....	26
6	TUTKIMUKSEN TULOKSET .....	28
7.1	Roller derbyn merkitys harrastajilleen .....	28
7.2	Yhteisöllisyyden ilmeneminen harrastajien keskuudessa .....	31
7.2.1	Kaveripiirit .....	34

7.2.2 Yhteisön sisäisten konfliktien ratkaiseminen.....	35
7.2.3 Miesten rooli lajiyhteisössä.....	35
7.3 Liikunta lisää liikuntaa .....	36
7 POHDINTA .....	38
LÄHTEET .....	41
LIITE	
1 Teemahaastattelurunko	

## 1 JOHDANTO

Opinnäytetyössäni tutkin roller derby – lajin harrastajia ja heidän suhtautumistaan omaan lajiinsa ja joukkueeseensa. Minkälaisen merkityksen laji saa harrastajien elämässä? Ja minkälaista yhteisöllisyyttä lajin ympärille liittyy? Roller derbyä on tutkittu jonkin verran aikaisemmin, mutta tutkimukset ovat keskittyneet naisnäkökulmaan.

Roller derby on perinteisillä quad –rullaluistimilla pelattava naisten joukkuelaji. Eoller derby on Suomessa nuori laji ja sille on lajina tyypillistä, että harrastajat innostuvat lajista nopeasti. Laji on myös ainoita naisten joukkuelajeja, joka sallii taklaukset, joten laji poikkeaa jo lähtökohdiltaan niin sanotusta tavallisesta lajista. Roller derby on vastakohtaisuuksien laji: toisaalta pelaajat pukeutuvat seksikkäisiin ja naisellisiin vaatteisiin, mutta käyttäytyvät kentällä epänaisellisesti. Toisaalta taas pelaajat painottavat lajin urheilullisuutta, mutta myös yhteisöllisyydellä on lajissa iso merkitys.

Roller derbyssä itseni kiinnostaa sen vaihtoehtoisuus, mutta samalla se on kuitenkin naisten joukkuelaji, jossa on monia eri syvyyksiä. Osalle harrastajista laji on pelkästään harrastus, osalle elämäntapa ja osa taas haluaa päästä urheilullisesti lajissa mahdollisimman pitkälle. Olen itse pelannut naisten joukkuelajeissa lähes 20 vuotta ja toiminut myös useita vuosia salibandyvalmentajana, joten roller derby joukkueen sisäinen dynamiikka kiinnosti myös valmennuksellisesta näkökulmasta. Pohdinnassa olen verrannut vaihtoehtoisen joukkuelajin yhteisöllisyyttä perinteisen joukkuelajin yhteisöllisyyteen oman kokemuksen kautta.

Roller derby – rakkaudesta lajiin -opinnäyte kuuluu osana Mikkelin ammattikorkeakoulun nuorisoalan osaamiskeskittymä Juvenian ja Itä-Suomen yliopiston yhteiskuntatieteiden yhteistyössä toteuttamaan Liikunnan monimuotoistuvat tilat – ja tavat – hankkeeseen (LIMU). Hankkeessa perehdytään vaihtoehtolajeihin nuorten liikunnallisina vuorovaikutus- ja merkitysmaailmoina.

Opinnäytetyön myötä kerättävää aineistoa tullaan hyödyntämään myös LIMU-hankkeessa. Tutkimukseen on valittu mukaan kymmenen eri lajia: bleidaus eli tempurullalautailu, boulderointi eli vapaa kiipeily, capoeira, katutanssi, longboarding, parkour, roller derby, scoottaus eli potkulautailu, skeittaus ja uusi sirkus.

Suoritin tutkimuksen haastattelututkimuksena. Haastattelun runkona toimi LIMU-hankkeessa käytettävä kysymyspohja. Tutkimusta varten haastattelin kuutta roller derbyn harrastajaa Kouvolasta ja Helsingistä, kaikkiaan kolmesta eri seurasta.

## 2 ROLLER DERBY

Jouni Munukan (2013) Helsingin Sanomien internet-sivulla julkaisemassa artikkelissa roller derbyä kuvaillaan seuraavasti:

*”Anarkismi, feministinen voimaantumisen, vaikutteita punkista ja rockabilly-meiningistä, suvaitsevaisuuden korostaminen. Kaikki nämä sanat pulpahtavat esiin, kun pelaajien kanssa juttelee roller derbystä. Ilmiönä lajiin liittyy mielenkiintoisia mausteita.”*



**kuva 1. Kouvola Rock Roller ja Helsinki Roller Derby. Kuva Carlos Marko-Tapio.**

### 2.1 Historia

Roller derbyn juuret juontavat 1880-luvun Yhdysvaltoihin, jossa järjestettiin monipäiväisiä nopeus- ja kestävyysrullaluistelukisoja, joita kutsuttiin derbyiksi. Nuoret naiset saivat harrastaa derbyä ja se oli yksi harvoista tilanteista, jolloin he pääsivät vapaasti tapaamaan vastakkaisen sukupuolen jäseniä ja tunsivat itsensä vapaaksi. Syy miksi derbyyn suhtauduttiin suopeasti oli se, että se muistutti tanssia. (Storms 2008, 2)



Urheilutoimittajien toiveesta derbyyn lisättiin kontaktia 1930-luvulla, jolloin lajia lähti viemään eteenpäin promoottori Leo Seltzer. Seltzer kehitti lajia ja vakiinnutti Yhdysvaltoja kiertävän ryhmänsä säännöt vuonna 1939. Roller derby debytoi televisiossa vuonna 1948 ja vuonna 1949 laji ratsasti suosionsa huipulla, kun Madison Square Garden myytiin loppuun sarjan pudotuspeleissä kuutena päivänä peräkkäin. (Lahti Roller derby 2012.)

Roller derbyn suosio hiipui 1950- ja 1960-luvuilla, jolloin Leo Seltzerin poika Jerry halusi nostaa suosiota ja alkoi käsikirjoittaa pelejä ja tapahtumia niiden ympärille. Laji sai saippuaopperamaisia piirteitä. Showelementit eivät kuitenkaan palauttaneet lajia yleisön suosioon. (Lahti Roller derby 2012.)

Suosion hiipumisesta huolimatta laji pysyi koko 1900-luvun ammattimaisena toimintana. Joukkueet olivat sopimussuhteessa yrityksen omistajaan. (Lahti Roller derby 2012.)

## **2.2 Moderni roller derby**

Moderni roller derby alkoi kasvaa pelkästään naisille suunnattuna amatööriurheiluna. 2000-luvun alussa. Roller derbyn uudelleensyntyminen juontaa juurensa vuoteen 2002 ja Austiniin Teksasiin. Lajia pelaamassa käyneet naisten loivat uudestaan lajin, joka salli kontaktin ja siihen yhdistyi omanlaisensa rock'n roll –show. Tätä mallia alkoivat uudet liigat matkia. Pian syntyi otteluita, joissa kamppailu oli aitoa, mutta säestetty teatraalisilla elementeillä. Luistelijat pukeutuivat seksikkäisiin vaatteisiin, kuuluttajat keskittyivät kuulutuksissaan urheilutapahtumien lisäksi huumoriin ja tapahtumien dj:t soittivat energistä punk-rockia. (Fagundes 2012, 8.)

Lajin nykyinen kattojärjestö WFTDA eli Women's Flat Track Association sai alkunsa vuonna 2004 (WTFDA 2013). Vuoteen 2006 mennessä Yhdysvalloissa oli 135 seuraa ja samana vuonna seuroja alettiin perustaa myös Eurooppaan, Kanadaan ja Australiaan. Vuoden 2012 lopussa seuroja oli lähes kaikilla mantereilla. (Lahti Roller derby 2012.) Yksi suurimmista syistä roller derbyn leviämiseen on ollut se, että harrastajat ovat niin omistautuneita lajille, että käyttävät kaiken mahdollisen aikansa lajin hyväksi. (Fagundes 2012, 9.)

Uusia roller derby –seuroja perustetaan tiheään tahtiin ympäri maailmaa, joten tarkkaa harrastajmäärää on vaikea arvioida. WFTDA:n sääntöjä noudattavaa roller derbyä pelataan vuoden 2013 arvioiden mukaan 1200:ssa seurassa 40:ssa eri maassa ympäri maailman. Derbyseuroja on maailman jokaisella asutulla mantereella. (Kamppuri 2013, 6.)

Tämän vuoden tilanna on se, että WTFDA:n sivuilla on rankinjärjestys 273 täyden jäsenyyden –seuralle ja 101 aloittelevalla seuralle (WTFDA league ranking 2014). Euroopan Roller derbyn internetsivuilla on ranking –lista 300 seuralle (European roller derby rankings, 2014). Miesten roller derbyä varten on perustettu oma järjestö Men's roller derby association vuonna 2007.

### **2.3 Roller Derby Finland**

Suomeen roller derby rantautui vuonna 2009, jolloin perustettiin Suomen ensimmäinen seura Helsinki Roller Derby (Helsinki Roller derby). Vuonna 2013 Suomessa pelattiin ensimmäistä kertaa SM-sarja, johon osallistui kuusi joukkuetta. Ensimmäisen Suomen mestaruuden voitti Kallio Rolling Rainbow (Munukka 2013).

Suomessa lajin kattojärjestönä toimii Roller Derby Finland eli RDF. Se on perustettu vuonna 2012 ja vuoden 2015 alusta RDF toimii Suomen Luisteluliiton roller derby –valiokuntana. RDF pyrkii edustamaan lajia liikuntapoliittisessa keskustelussa, edustaa lajia Suomen Luisteluliitossa, tukee uusia ja olemassa olevia seuroja. Lisäksi RDF hallinnoi SM-liigaa eli Roller Derby Suomi Cupia ja naisten maajoukkuetta, ottaa osaa eurooppalaiseen lajikeskusteluun ja toimii yhteistyössä kansainvälisen WFTDA:n kanssa. RDF ei kuitenkaan sulje toimintansa ulkopuolelle riippumattomia suomalaisia seuroja tai muilla roller derbyn säännöillä pelaavia suomalaisia seuroja ja joukkueita. RDF edustaa myös tuomareita ja toimitsijoita sekä mies- ja sekajoukkueita ja juniortoimintaa. (Roller Derby Finland, 2014.)

RDF:n kuuluvia seuroja on järjestön mukaan 21, joista 19 on naisten seuraa ja kaksi miesten seuraa. Tämän lisäksi Suomessa on kuitenkin myös seuroja, jotka eivät vielä ole kilpailutoiminnassa mukana. Epävirallisen rekisterin mukaan Suomessa on noin

700 lajin harrastajaa. RDF puheenjohtajana toimii tällä hetkellä Raisa Siivola Kallio Rolling Rainbowsta. (Roller Derby Finland, 2014.)

Suomen naisten maajoukkue osallistuu ensimmäistä kertaa lajin maailmacupin eli MM-kisoihin joulukuussa 2014 (Roller Derby Finland, 2014).

## **2.4 Roller derby ilmiönä**

Roller derby on tällä hetkellä suosiotaan voimakkaasti kasvattava laji, jota on jopa ehdotettu kesäolympialaisten 2020 näytöslajiksi. Myös Suomessa lajin suosio kasvaa ja lajin harrastajat ovat tällä hetkellä omistautuneita lajille. Laji pääsi vuosien neuvottelujen jälkeen tänä vuonna jäseneksi Suomen luisteluliittoon. Luisteluliitto oli pitkään haluton ottamaan roller derby yhdeksi alalajiksi, johtuen muun muassa siitä, että liiton vakuutukset nousevat roller derbyn myötä (Rajat auki roller derbylle 2013, 10-15)

Lajia on verrattu 2010-luvun salibandyksi (Rajat auki roller derbylle 2013, 13), sillä se on yhtä vaikea löytää tällä hetkellä harjoittelutiloja kuin salibandyn 80-90-luvun taitteessa. Silloin pelättiin, että mailat pilaavat salien pinnat, nyt pelätään rullien pilaavan samaiset salien lattiat.

## **2.5 Säännöt**

Roller derbyä pelataan ja harjoitellaan perinteisissä sisäliikuntatiloissa. Ottelut käydään ovaalin muotoisilla radoilla, joissa kaksi joukkuetta ottelee vastakkain. Viralliset säännöt määrittelee WFTDA. Kentällä on 3-7 tuomaria, jotka voivat olla naisia tai miehiä. (Turku Roller derby 2013.)

Ottelut eli bout kestävät 2 x 30 minuuttia ja ne koostuvat maksimissaan kaksiminuuttisista jameista. 14-henkisistä joukkueista kerrallaan kentällä on viisi pelaajaa. Yksi pelaajista on jammeri eli pisteidentekijä, yksi pelinrakentaja eli pivot ja kolme muuta ovat blokkereita eli taklaajia. Taklaajat ja pelinrakentaja muodostavat pakan. Jammerit tunnistaa kentällä tähtihatusta ja pivotin raidallisesta hatusta (Roller derbyn abc 2013, 4). Jamin alussa pelaajat asettuvat radalle lähtöasetelmiin. Kaikki pelaajat aloittavat luistelun samalla kertaa yhdellä vihellyksellä. Jammerit saavat pisteitä ohittamalla

vastapuolen pelaajia, myös jäähyllä olevista pelaajista saa pisteitä. Pelaajat voivat estää toisiaan taklaamalla eli blokkamalla vartalollaan. (Turku Roller derby 2013.)

Jokaisen jamin aikana joukkueet puolustavat ja hyökkäävät samaan aikaan. Rangaistuksia ottelussa jaetaan sääntöjen vastaisista taklauksista, tappeluista tai muuten epäurheilijamaisesta käytöksestä. Yleisimpiä virheitä pelaajille tulee muun muassa radan ulkopuolisesta ohituksesta, käsillä tai kyynärpäillä huitomisesta tai selkään taklauksesta. Yhdestä virheestä pelaaja joutuu istumaan jäähyaitiossa yhden minuutin rangaistuksen. (Turku Roller derby 2013.)

Molemmat joukkueet yrittävät saada oman jammerinsa rangaistuksitta ensimmäisenä koko pakan läpi. Tällöin jammerista tulee johtava jammer eli liidi joka voi lopettaa jamin koska tahansa erityisellä käsimerkillään: koskettamalla käsillään lanteitaan toistuvasti. Jamien välissä on 30 sekunnin tauko. Molemmilla joukkueilla on myös kolme minuutin mittaista aikalisää käytettävissään. Roller derby –ottelu ei voi päättyä tasan, vaan jatkoaikajameja käydään niin pitkään, että toisella joukkueella on enemmän pisteitä jamin ja peliajan päättyessä. (Turku Roller derby 2013.)

## 2.6 Lajin ominaispiirteet

Roller derbyn harrastaminen on Suomessa rajattu täysi-ikäisiin pelaajiin. Roller derbyn sääntöjä ei ole muokattu naisille sopivaksi, kuten esimerkiksi ringette on naisille sovellettua jääkiekkoa. Lajiin kuuluu myös se, että virallisiin otteluihin ei pääse mukaan ennen kuin vaadittavat taidot ovat karttuneet. Taitoja testataan WFTDA:n ns. minimum skills –testillä, jossa testataan kaikkea mahdollista luistelukestävyyydestä kaatumis- ja taklaamistekniikkaan.

Perinteisesti roller derbyn pelaajat ovat pukeutuneet verkkosukkahousuihin, avonaisiin paitoihin ja minihameisiin, mutta nykyään pukeutuminen on muuttunut urheilullisempaan suuntaan. Pelaajat suosivat legginsejä, mutta niiden päälle puettuja minihameita näkee edelleen. Lisäksi paidat ovat koristeltuja ja niihin on saatettu kirjoittaa iskulauseita. Myös lajissa käytettyjä kypäroitä on koristeltu oman mielen mukaan. Kentällä olevat tuomarit erottaa pukeutumisesta. Heillä on päällään perinteisen tuomarin raitapaidat, jotka ovat tuttu näky muun muassa jääkiekosta.

Lajissa seuroista käytetään yleisesti nimeä liiga. Lisäksi yhdessä seurassa voi olla monta eritasoista joukkuetta, joista käytetään nimitystä A-tiimi, B-tiimi tai C-tiimi, riippuen pelaajien tasosta. A-tiimi on siis parhaista pelaajista koostuva joukkue. Kun taas turnauksittain pelattavasta sarjasta, jonka lopuksi ratkotaan Suomen mestaruus, käytetään nimeä Suomi Cup. Tämä poikkeaa totutusta urheilukielestä, jossa liigalla yleensä viitataan pelattavaan sarjaan, esimerkiksi Salibandyliiga. Tässä työssä roller derbya pelaavasta joukkueesta käytetään perinteisen kaavan mukaan nimitystä joukkue.



Kuva 2. Kallio Rolling Rainbown ottelumainos, jossa pelaajilla on verkkosukkahousut.

### 2.6.1 Derbynimet

Yksi roller derbyn ominaispiirteistä on derbynimet, jotka ovat usein erilaisia sananmuunnoksia. Derbynimet rekisteröidään WFTDA:n toimesta, ja jokaisella pelaajalla on ainutlaatuinen nimi, jota muut eivät saa käyttää. Perinteisesti hyvässä derbynimessä yhdistyy kolme eri asiaa: ensinnäkin se kuulostaa oikealta nimeltä, toiseksi se yhdistyy jotenkin roller derbyyn ja kolmanneksi se kertoo jotain kantajastaan (Fagundes 2012, 10). Derbynimen käytöllä voi olla käytännön syy, esimerkiksi jos oman nimen Google-hakua ei haluttu yhdistyvän roller derbyn harrastamiseen (Kamppuri 2013, 7). Esimerkkejä derbynimistä löytyy Suomessa joukkueiden nettisivujen esittelyistä, kuten Lahti Roller derbyn pelaajista: S. Tallo Ne, Alice Trooper, Tati Saatana ja Ruby Konna. (LRD)

Osa kilpailijoista on luopunut derbynimistä, koska pitää niitä vanhanaikaisena. Osa harrastajista taas pitää derbynimistä luopumista roller derby –kulttuurille surullisena kehityksenä (Kamppuri 2013, 7).



**Kuva 2. Esimerkkejä Helsinki Roller derbyn pelaajien nimistä Helsinki Roller Derbyn ottelulehtisessä.**

### 2.6.2 Derbyvaimot

Yksi roller derby –kulttuurin erityispiirre on derbyvaimous. Derbybaimo on toinen harrastaja, joka on erityisen läheinen ja näin muodostaa tiiviin ystävyysuhteen olematta kuitenkaan seksuaalinen luonteeltaan. Derbyvaimoksi ottamiseen kuuluu niin ”häiden” järjestäminen kuin kukkien ja häiden ostaminen merkkipäivänä. Derbyvaimoja voi yhdellä pelaajalla olla enemmänkin ja yhteisöön voi muodostua kokonainen derbyperhe pitäen sisällään derbyvaimon lisäksi derbysiskoja ja derbylapsia. (Kamppuri 2013, 9.)

### 2.6.3 Naisten laji

Roller derbya on eniten tutkittu sen syntymämaassa Yhdysvalloissa, jossa myös monet tutkimuksista keskittyvät luonnollisesti sukupuoleen ja feminismiin. Kamppurin (2013) mukaan roller derbyn toimintaympäristössä on muokkaantunut kauneusihanne, jonka kautta on mahdollista ottaa etäisyyttä yleisesti vallitsevista käsityksistä naiskauneudesta, naisurheilusta sekä urheilevista naisista.

Nancy Finley (2010) ja Jennifer Carlson (2010) ovat molemmat tutkineet naiseutta roller derbyssä. Finley on todennut, että roller derby pyrkii tekemään pesäeroa muihin urheilulajeihin, jotka on muokattu alun perin miesten lajeista naisille sopivampaan muotoon. Roller derbyssä ei pyritä hillitsemään ulkonäön feminiinisyyttä tai luomaan sukupuolineutraalia urheilijaa, sillä Finleyn mukaan harrastajat pyrkivän pikemminkin korostamaan naiseuttaan esimerkiksi vaatetuksellaan. Paljastaviin vaatteisiin pukeutuminen oli osa lajin luonnetta ja viehätystä. (Kamppuri 2013, 20.)

Roller derbyn pelaajia kuvaillaan usein seksikkäiksi mutta pelottavaksi (Cotterill 2010 11). Lajilla on kova imago, mutta sitä kuvaillaan usein, lajin sääntöjen takia, epänaisselliseksi. Mediassa pelaajista puolestaan puhutaan yleensä tyttöinä, ei pelaajina, kilpailijoina tai naisina (Roller derby –etuliiteurheilun paaria? 2012, 29). Derbynimien ja pelaajien takaa löytyy kuitenkin tavallisia naisia elämän eri aloilta.

Murrayn (2012) mukaan roller derbyn pelaajia kuvaillaan supersankareina tai rocktähtinä, siinä missä roller derbyn lajina nähdään ilmentävän naisten voimaa ja uudenlaista

feminiinisyyttä ja äitiyttä. Kuitenkin lajin sisällä elää edelleen sukupuoliroolien ja heteroseksuaalisuuden stereotypiat. Pelkästään naisten harrastamassa roller derbyssä naisten nähdään kuitenkin toimivan uudella tavalla.

Cotterillin (2010) tutkimuksen mukaan roller derbyn harrastajille on toisistaan poikkeavat taustat, elämäntyylit, persoonat ja mielipiteet. Monet lajin harrastajista hakeutuvat toisten harrastajien mukaan vääristä syistä lajin pariin. Osa pelaajista ei hyväksy harrastajia, jotka vain haluavat olla ”roller derby –tyttöjä”. Tämä sama osa pelaajista haluaa korostaa lajin urheilullisuutta ja uskoo, että ”roller derby –tytöt” haittaavat lajin mainetta. Nämä vain imagon takia lajin parissa viihtyvät tytöt eivät kuitenkaan yleensä harrasta lajia kauan. (Cotterill 2010, 32-33.)

Carlson (2010) puolestaan toteaa Kamppurin mukaan, että roller derby stigmatisoi tietynlaista feminiinisyyttä. Juoruilua, dramaattisuutta ja muutoin perinteisesti ”tyttömäiseksi” katsottua käytöstä halveksuttiin. Harrastajien välisiä erimielisyyksiä kommentoitiin taas kuvailemalla halveksuvasti, että tilanteessa oli ”liikaa estrogeeniä”. (Kamppuri 2013, 21.)



### 3 LIIKUNTA HYVINVOINNIN VÄLINEENÄ

Teijo Pyykönen (2014) on koonnut Liikuntatieteellisen Seuran ja Suomen Urheilumuseon säätiön Impulssi lehden nimeltään Hurmaa, hikeä ja hengailua – liikunnan vähän syvempi olemus. Pyykönen toteaa esipuheessaan, että aikamme liikunta on kuin kalanmaksaöljy: liikunnan ei tarvitse maistua hyvältä, pääasia, että se tekee hyvää työ- ja toimintakyvyille sekä valtion ja kunnan kassalle. Kansallisessa liikuntapolitiikassa korostetaan ensisijaisesti liikunnan terveysvaikutuksia. Pyykönen kuitenkin toteaa, että terveysperusteilla ei ole saatu suomalaisia liikkumaan. Lisäksi Pyykönen nostaa esille sen, että liikunnan ja urheilun synnyttämät tunteet ovat jääneet velvoiteliikunnan ja vilppiurheilun varjoon. Pyykösen mukaan *”ilon mentyä, ei terveyskään maistu”*.

Urheilulle ja liikunnalle on Pyykösen mukaan ominaista: ponnistamisen autuus, hiki, väsymyksen voittaminen, urheilun seuraamisen tunnekuuhu, liikuntasuorituksen esteettisyys, identiteetin lujitus, vapaaehtoistoiminnan palkitsevuus, lasten aito innostus, voittamaan ja häviämään oppiminen, liikunnallinen yhdessäolo, sosiaalisuus, hauskat hetket ja hyvät muistot. Liikunta ja urheilu ovat monelle harrastajalleen elämää kannatteleva mielekäs harrastus.

Yhteiskunnan tarpeista lähtevät suositukset eivät välttämättä puhuttele yksilöllistä elämänpolitiikkaa harjoittavia kansalaisia. Liikuntahallinto on rationaalinen, ohjaa pitkäjänteisesti ja järjellä. Sen sijaan kansalaiset ja erityisesti vielä nuoriso, ovat irrationaalisia, elävät hetkessä ja tunteella. Kansakunnan pelastamiseksi määritellyt tavoitteet saavutetaan ehkä parhaiten tunteen kautta. Liikunnan psyykkisiä ja sosiaalisia ulottuvuuksia ei hyödynnetä tarpeeksi hyvin. Osallistuminen, osallisuus ja yhteisöllisyys ovat tuttuja sanoja liikunnan juhlapuheissa, mutta harva työryhmä niiden varaan uskaltaa rakentaa. (Pyykönen toim, 2014,4)

Ojanen kirjoittaa (2001) kirjan Liiku oikein – voi hyvin artikkelissa Länsimainen ihminen – kulttuurinsa vanki, että viime aikoina liikunnasta on tullut itsensä toteuttamisen ja mielihyvän väline. Liikunnan alku oli yhteisöllistä, sosiaalista ja uskonnollista. Liikunta palveli yhteisön kiinteyttä ja vahvasta sitä ulkoisia haasteita vastaan. Koko kansan yhteiset tavoitteet: ”terve sielu terveessä ruumiissa” korostuivat 1900-luvun

alun liikunnassa. Vuosisadan jälkipuoliskolla sellainen liikuntaa, jota tehtiin itsensä vuoksi ja joka oli hauskaa ja mukavaa, alkoi saada jalansijaa. Liikunnan ei tarvinnut palvella mitään erityistä tavoitetta. Yksilökeskeisyyden vahvistuessa myös liikuntaan alkoi liittyä yksilöllisiä tavoitteita: hyvä terveys, hyvä kunto ja timmi ulkonäkö. 1900-luvun lopulla liikuntaan tuli uudestaan mukaan filosofis-henkisiä tulkintoja. Niihin liittyvien periaatteiden avulla ihminen voi vahvistaa minäänsä. Länsimainen minuus on Ojasen mukaan vähitellen hankkinut primadonnan elkeitä, suoranaista itsekkyyttä, joka oikeuttaa uusien kokemusten ja elämysten hankkimisen. Liikuntamuodot, joissa elämykset korostuvat ovat tulleet viime aikoina suosituiksi. Liikunnan on synnyttävä voimakkaita tunteita, kuten pelkoa, jännitystä, helpotusta, ihmetystä ja mielihyvää. (Ojanen ym. 2001, 25.)

### **3.1 Yksilön liikuntasuhteen rakentuminen**

Urheilun ja liikunnan voi nähdä kulttuurisesti rakentuvana sosiaalisena maailmana, jossa on monia pienempiä maailmoja. Eri lajien ympärille rakentuu kulttuurinen kokonaisuutensa, josta esimerkkinä vaikka golfin maailma omine kielineen ja käytäntöineen. Voimme joko kurkistaa tähän kulttuurisesti rakentuvaan maailmaan niin halutessamme, tai voimme jopa rakentaa koko elämämme tai identiteettimme sen raameihin. Yksittäisen ihmisen suhtautuminen ja asettuminen suhteessa liikunnan muodostamaan sosiaaliseen maailmaan vaihtelee elämänkaaren aikana, mutta jokainen meistä määrittää tätä suhdetta toistuvasti ja usein tiedostamattaan. Tätä suhdetta Koski nimitää liikuntasuhteeksi. Liikuntasuhde on kiinnittymis- ja suhtautumistapojen kokonaisuus, jonka kautta yksilö kohtaa liikunnan sosiaalisen maailman ja sen kulttuuriset merkitykset. (Koski 2004, 190.)

Yksittäisen ihmisen liikuntasuhde viittaa henkilön konkreettisten liikuntasuoritusten lisäksi myös hänen muuhun asennoitumiseensa ja suhtautumiseensa liikuntakulttuuriin, sen osa-alueisiin ja siihen liittyviin yksittäisiin merkityksiin (Koski 2004, 190).

Koski esittelee Uhrhin (1979) teorian, jonka mukaan sosiaaliseen maailmaan osallistujista voi erottaa neljä eri ideaalityyppiä. Luokitus perustuu toimijan sosiaaliselle läheisyydelle toimintoihin ja hänen tietämykseensä kyseisestä sosiaalisesta maailmasta. (Koski 2004, 191).

1. *Muukalaisille* kyseisen sosiaalisen maailman merkitykset eivät ole avautuneet ja he suhtautuvat kyseiseen maailmaan epäilevästi ja ennakkoluuloisesti. Eivät ymmärrä yksittäisten merkitysten merkityksellisyyttä, vaikka saattavat olla hetkellisesti mukana. Esimerkiksi roller derbyn maailmaa tuntemattomalle sanat jammer tai bout eivät kerro mitään.
2. *Turistit* ovat uteliaan kiinnostuneita kyseisestä sosiaalisesta maailmasta ja he saattavat lyhytaikaisesti osallistua ja kokeilla maailmassa mukanaoloa. Merkitykset jäävät usein pinnalliseksi. Esimerkiksi roller derbyn aloittelijakurssin osallistujat voisivat olla turisteja.
3. *Regulaarit* eli vakio-osallistujat ovat integroituneet sosiaaliseen maailmaan ja sen toimintaan. He ovat suhteellisen sitoutuneita ja ymmärtävät merkityksiä jo laajalta ja kiinnittymisen jatkuessa merkitysten ymmärrys syvenee. Esimerkiksi roller derbyn harrastajat ovat regulaareja.
4. *Insaiderit* eli sisäpiiriläiset ovat syvällä sosiaalisessa maailmassa ja niiden merkityksessä. Heidän elämänpiirinsä ja identiteettinsä saattaa vahvasti rakentua kyseisen sosiaalisen maailman ja sen merkitysten varaan. He ovat vahvasti sitoutuneita ja ovat myös luomassa ja ylläpitämässä kyseisen sosiaalisen maailman merkityksiä. Roller derby – joukkueissa osa pelaajista on insaidereita, jotka ovat mahdollisesti olleet jo perustamassa joukkuetta ja ovat olleet harrastuksessa mukana pitkään. Lisäksi he toimivat myös esimerkiksi hallituksessa.

### 3.2 Vaihtoehtolajit ovat uutta urheilukulttuuria

Suomalaiseen urheiluun viime vuosikymmeninä suuresti vaikuttanut asia on kaupungistuminen. Yhä useammat nuoret ovat asuneet kaupungissa koko ikänsä. Tiiviissä yhteydessä kaupungistumiseen ovat nuorisokulttuurin muutos ja nuorten hakeutuminen erilaisten harrastusten pariin kuin aiemmin. Perinteiset lajit ovat tehneet tilaa muille lajeille niin harrastajamäärissä kuin mediahuomiossakin. Tähän vaikuttaneita asioita ovat kaupungistumisen lisäksi nuorisokulttuuriset muutokset, urheilukulttuurin estetisoituminen ja urheilun voimakas ja globaali kaupallistuminen ja viihteellistyminen. (Piispa 2013, 6).

Uutta urheilukulttuuria, jonka keskiössä ovat ei-urheilulliset ja kilpailulliset arvot kuten yhteisöllisyys, hauskuus ja estetiikka, löytyy niin sanottujen elämäntapalajien parissa, kirjoittaa Mikko Piispa artikkelissaan Huipulle vai hivin vuoksi – mikä 2000 – luvun nuoria liikuttaa? julkaisussa Tässä seison enkä muuta voi (2013).

Piispa jatkaa (Harinen & Rannikko 2013, 47.), että näissä lajeissa, kuten skeittauksessa ja lumilautailussa nuoret rakentavat lajikulttuuriaan itse. Nämä lajit tarjoavat kokonaisen elämäntavan, jossa urheilu ei ole oikeastaan urheilua. Se on enemmän tekemistä ja olemista tässä ja nyt. Tällainen oleminen vastaa pitkälti sitä, mitä nykypäivän nuoret toivovat Salasuon ja Hoikkalan (2013) tutkimuksen mukaan elämältään.

Vaihtoehtoliikunnan parissa nuoret liikkuvat yhdessä, oppivat toisiltaan, suunnittelevat liikuntatoimintaa pitkäjänteisesti sekä ottavat myös vastuuta yhteisen harrastuksen maineesta ja kehittämisestä. Monien vaihtoehtoliikuntaa harrastavien nuorten elämässä harrastaminen saa jopa elämäntavallisia piirteitä. (Harinen & Rannikko 2013, 48.)

Vaihtoehtolajeihin kuuluu harrastamisen vapaus. Vakiintuneiden organisaatioiden puute korostaa harrastajien oman toiminnan merkitystä, sekä kannustaa nuoria kansalaisaktiivisuuteen. Harrastamisen vapauteen kuuluu tee-se-itse –henki, joka vahvistaa harrastajien sitoutumista lajiharrastukseen. Vaihtoehtoliikunnan viehätys perustuu pitkälti siihen, että toiminnan raameja, eikä myöskään toimitiloja ole valmiiksi annettu. (Harinen & Rannikko 2013, 48-49.)

Vaihtoehtolajien määritelmä näkyy roller derbyn ydinfilosofiassa ”by the skaters, for the skaters”. Lajin ja seurojen päätöksenteko pyritään pitämään harrastajatasolla. Seuroilla on harrastajista koostuvat päätäntävaltaiset hallitukset. Lisäksi seuroilla on erilaisia jaostoja, niin kutsuttuja departmentteja, joille on nimetty omat tehtävät hoidettavaksi, esimerkiksi PR-asioiden hoitaminen, nettisivujen päivittäminen ja otteluiden järjestäminen. Roller derbyssä puhutaankin tee-se-itse –mentaliteetistä. Kun päätäntävalta pidetään seuroilla, on myös lajin ja seuran ympärillä tehtävä työ harrastajien harteilla. (Kamppari 2013, 5.)

Yksi roller derbyn harrastajista kiteyttää vaihtoehtolajin viehätyksen seuraavasti:

*”Mulle on se että saa itse tehdä asiat niin kuin haluaa. Jos menee pelaamaan jenkkiputista, niin siellä on jo joku muu päättämässä miten nämä asiat menee. Ja että aina on ollut jenkkiputiksessa tällaiset pelipaikat niin ne on aina ja kun on aina tehty asiat tällä tavalla niin urheilussa tehdään asiat tällä tavalla. Musta on siistiä, tässä saa itse miettiä millä tavalla nämä halutaan tehdä ja missä on mitään järkeä. ” (1)*

WTFDA korostaa myös hyvää urheiluhenkeä ja yhteistyötä harrastajien ja seurojen välillä. Tätä toteutetaan käytännön tasolla esimerkiksi siten, että kokeneemmat seurat niin kansallisessa kuin kansainvälisessä mittakaavassa antavat valmennusapua toisille seuroille. Suomeen on saatu valmennusapua ulkomailta ja Suomesta on käyty valmentamassa muissa maissa. Kun lajin eteenpäinvieminen on koko harrastajakunnalle yhteinen tavoite, omat opit jaetaan mielellään myös muille. (Kamppuri 2013, 5.)

### **3.3 Vaihtoehtolajit alakulttuurina**

Vaihtoehtolajeihin näyttäisi liittyvän vastakulttuurin ja toisen tekemisen mahdollisuus. Vaihtoehtolajeihin liittyy eronteko perinteiseen urheiluun. Ne eivät ole ainoastaan urheilua, vaan lähempänä elämäntapaa. Lajin historian ja arvojen opettelu on tärkeässä asemassa. Lajiharrastajien maailmaa pidetään usein omana juttuna, jonne ulkopuolisilla ei ole pääsyä. (Harinen & Rannikko 2013, 50.)

Vaihtoehtolajeissa kilpailun normit menettävät merkitystään. Myös näissä lajeissa kilpaillaan ja niiden piirissä tehdään rahaa, mutta suhde kilpailemiseen on erilainen. Kilpaileminen ei ole naama irvessä voittamisesta taistelua. Kilpailija, joka näyttää hapanta naamaa vielä kilpailun jälkeenkin, ajautuu pian lajikulttuurin sisällä hylkiöksi. (Piispa 2013, 7)

Lajin vähäiset harrastajamäärät ja marginaalisuus kiehtovat niitä harrastajia, joiden on tärkeää tehdä jotain erityistä ja ainutlaatuista. Lajien tavanomaisesta poikkeavat leviämiskanavat, harrastuspaikat ja hierarkiat vaikuttavat olevan Liikasen ja Rannikon aineiston mukaan nuorten mieleen. (Harinen & Rannikko 2013, 50.)

Fagundes (2012, 10) pohtii roller derbyn uuden tulemisen yhdeksi syyksi sitä, että vaikka lajin vetovoima on laaja, se on aina ollut ensisijaisesti vaihtoehtoinen alakult-

tuuri, eikä massojen suosikkilaji. Urheileminen ja yhteisöllisyyden rakentaminen vaihtoehtoisen lajin parissa vetää monia harrastajia puoleensa.

Aikoinaan roller derbyn harrastajat tähtäsivät ammattilaiseksi, mutta nyt lajin harrastajille on tärkeää, että se pysyy amatöörilajina (Fagundes 2012, 9).

## 4 YHTEISÖLLISYYS JOUKKUEURHEILUSSA

### 4.1 Joukkueurheilun erityispiirteet

Piispan (Harinen & Rannikko 2013, 15) mukaan joukkuelajien parista löytyy merkkejä uudenlaisesta urheilukulttuurista. Usein joukkuelajien parissa yhdistyy sosiaalisuus ja leikki, joiden vuoksi monet lapset aloittavat liikkumisen. Tästä näkökulmasta katsottuna, ei ole ihme, että joukkuelajien suosio on kasvanut suhteellisesti enemmän kuin yksilölajien. Joukkuelajit voi nähdä kaupungistumisen luonnollisena seurauksena. Ne kokoavat pihapiirin lapset yhteisiin peleihin. Usein myös joukkuelajit ja varsinkin pallopelit houkuttelevat aikuisetkin uudestaan liikkuviksi. Pelatessa aikuiset nousevat hetkeksi lapseksi, tai ainakin lapsenomaiseksi.

Joukkueurheilussa vallitsee Piispan (2013, 6) mukaan suurempi ”taiteellinen vapaus” kuin yksilölajeissa. Joukkueurheilussa onnistuminen ei vaadi samanlaista määrätietoista harjoittelua ja huippuunsa hiottua kehoa kuin yksilölajeissa. Tämä mahdollistaa joukkueurheilijalla vapaamman elämäntavan ja vähemmän uhrauksia ja kurinalaisuutta myös nuoruuden aikana.

Yhdessä tehtävässä liikunnassa on mahdollisuus ruumiinkokemuksiin, joita ei voi saada muilla elämäalueilla. Ryhmiin liittyvää tietoa on hyödynnetty hyvin vähän liikuntaaktiivisuutta edistävissä interventioissa tai kansanterveyteen suunnatuissa ohjelmissa. Pääasiassa tätä tietoa on käytetty joukkueurheiluissa, kun halutaan edistää huippusuorituksia. Tälläkään alueella tutkimustietoa ei ole paljon saatavilla. (Rovio ym. 2009, s.14.)

### 4.2 Ryhmät

Hyvään ja itselle merkittävään ryhmään tullaan yhä uudelleen ja uudelleen. Parhaimmillaan liikuntaryhmässä mukana oleminen tyydyttää ihmisen pätevyyden, vaikuttavuuden ja liittymisen kokemuksiin liittyviä perustarpeita. Ihminen löytää oman yksilöllisyytensä ryhmässä peilaamalla ja samastumalla. Ryhmätilanteessa ihminen jäsentää jatkuvasti minuuttaan suhteessa palautteeseen, jota muut toiminnasta antavat. Ryhmän muut jäsenet ovat yksilölle peili, johon hän heijastaa tapojaan toimia. Samas-

tumisessa yksilö pyrkii olemaan itselleen tärkeän kohteen kaltainen. (Rovio ym. 2009, s.14.).

Ryhmäilmiökirjallisuuden klassikon Wilfred Bionin (Rovio ym. 2009, 15) mukaan ryhmän jäsenen käyttäytymiseen vaikuttaa se, minkä koemme ryhmän asenteeksi itseämme kohtaan ja miten tämä käsityksemme saa meidät tietoisesti tai tiedostamatta toimimaan sen mukaisesti.

### **4.3 Ryhmien toimintakulttuuri**

Ryhmän toiminnan lähtökohdat muodostuvat ympäristöstä, jossa ryhmä toimii sekä ryhmiin kuuluvista yksilöistä. Ryhmäprosessit, kuten ryhmän sisäinen vuorovaikutus ja kommunikaatio, yhteistyö, päätöksenteko ja tavoitteiden asettaminen tuottavat ryhmän sisälle ihmissuhdejärjestelmiä. Nämä järjestelmät puolestaan ohjaavat ja suuntaavat ryhmän toimintaa. Syntyneiden ihmissuhteiden perusteella voi päätellä muun muassa ryhmän rooli- ja valtasuhteita. Jo pelkästään kymmenen hengen ryhmässä näitä suhteita on lukematon määrä. (Rovio ym. 2009, 17.)

Ryhmän toimintaa voi kuvata myös jäävuorena, jossa pinnan yläpuolelle jää ryhmän näkyvä osa. Näkyvää puolta kuvaa ryhmän tehtäväsuuntainen toiminta, jossa ryhmä on sopinut tavoitteista ja niihin liittyvistä tehtävien jaoista. Pinnan alle jää puolestaan näkymätön osa: asenteita, arvoja ja tunteita. Vuorovaikutusta saattaa tapahtua piilossa muilta, pienemmissä ryhmissä ja nonverbaalisella tasolla. Ryhmän ohjaaja ei välttämättä tiedä mitä pinnan alla tapahtuu. (Rovio ym. 2009, 17.)

Ryhmä saattaa suorittaa mallikelpoisesti, mutta siitä huolimatta pinnan alla on aina erilaisten yksilöiden ja pienempien ryhmien välisiä jännitteitä. Ryhmän tehtävän hyvä suorittaminen vaatii usein pinnan alla olevien tehtävään tai ihmissuhteisiin liittyvän ratkaisemista. (Rovio ym. 2009, 19.)

Jäävuorimalli kuvaa myös toimintakulttuuria, joka kertoo kuinka asioita ryhmässä tehdään. Jokainen ryhmän jäsen antaa tälle kulttuurille oman leimansa tuomalla opitut tapansa mukaan toimintaan. Yksilöille ominaisesta käyttäytymisestä tulee yhteisiä tapoja. (Rovio ym. 2009, 19.)



Monilla seuroilla ja joukkueilla on oma toimintakulttuurinsa (Rovio ym. 2009, 19). Seurojen ja lajien väliset toimintakulttuurit eroavat toisistaan. On eri asia kuulutko Manchester Unitedin vai FC Barcelonan organisaatioon. Seurat ovat määrittäneet omat arvonsa, joita seuraavat. Esimerkiksi jääkiekkoseura Mikkelin Jukurien puheenjohtaja Jukka Toivakka perusteli edustusjoukkueen valmentajan Jarno Pikkaraisen erottamista sillä, että Pikkaraisen käytös oli Jukurien arvojen vastaista. Jukurien arvoihin ei Toivakan mukaan kuulu se, että pelaajiin käydään fyysisesti käsiksi. (Mentula 2013).

#### **4.4 Yhteisöllisyydellä on merkitystä**

Vaihtoehtoliikuntaa tehdään, opetellaan ja toteutetaan pääasiassa muiden vertaisten kanssa yhdessä. Kavereiden kanssa vietetty aika on olennainen osa viehätystä. Vaihtoehtolajeja harrastaville vertaissosiaalisuus näyttää merkitsevän paljon. Yhdessä jaetut kiinnostuksen kohteet ja intohimot kiinnittävät nuoret osaksi harrastajayhteisöä. Lajien ympärille syntyy usein myös erilaisia yhteisöjä: muiden lajia harrastavien kanssa tunnetaan yhteenkuuluvuutta, vaikka ei edes tunnettaisi. Yhteenkuulumisen kokemuksen liittyvät myös internetin välityksellä syntyneet verkostot. (Harinen & Rannikko, 49.)

Vaihtoehtolajien vertaissosiaalisuus ilmenee jonkinlaisen erottuvan yhteisöllisyyden muodossa. Kun ollaan osana harrastajayhteisöä, jäsenyyden ehdot tulee ymmärtää ja niitä noudattaa, tai muuten jäsenyys jää lunastamatta. (Harinen & Rannikko 2013, 50.)

Yhteisöllisyys ja ihmisten toiminta sen yhteisön hyväksi kasvattaa sosiaalista pääomaa. Markku T. Hyypä kuvailee sosiaalisen pääoman näin: ”yhteiskunnan sosiaaliin rakenteisiin juurtuneita normeja ja sosiaalisia suhteita, jotka antavat ihmisille mahdollisuuden koordinoida toimintaansa haluttujen tavoitteiden saavuttamiseksi.” (Hyypä 2005, 7.) Hyypä (2002, 48) toteaa, että sosiaalinen pääoma on Aristoteleen ehdottamaa luonnollista laumahenkeä.

#### **4.5 Naisten laji, naisten yhteisö**

Naiset ovat tulleet mukaan nykyaikaiseen liikunta- ja urheilukulttuuriin yleisesti ottaen 1800-luvulta lähtien. Ominaista kehitykselle on ollut naisten harrastamisen jakautuminen naisten dominoimaan voimistelun ja ei-kilpailullisen liikunnan alueeseen ja toisaalta kilpaurheiluun. Ominaista on ollut naisten voimisteluaktiivisuuden pysyvyys, jatkuvuus ja järjestäytyneisyys ja toisaalta naisten kilpaurheilun harrastuksen jyrkät vaihtelut. Välillä naisten kilpaurheilua on tuettu ja se on edennyt, mutta ne ovat olleet kausiluonteisia. 1900-luvun alussa naisten kilpailut otettiin usein ”hullunkurisina numeroina”. (Laine 2004, 119-120.)

Olympiakilpailuihin naiset pääsivät ensimmäisen kerran vuonna 1908, joilloin osallistumisoikeus oli tenniksessä, jousiammunnassa ja taitoluistelussa. Naisten kansainvälinen urheiluliitto (Federation Sportive Feminine Internationale FSFI) perustettiin vuonna 1921 Pariisissa. 1920-luvulla naisten osallistuminen yleisurheilulajeihin olympialaisissa kohtasi voimakasta vastustusta. Naisille muun muassa järjestettiin omat olympiakisat Pariisissa vuonna 1922. FSFI oli vahvimmillaan 1930-luvun alussa ja naiset saivat täyden osallistumisoikeuden olympialaisiin, jos naisten oma järjestö lakkautettaisiin. Tähän suostuttiin, vaikka osa naisista olisi halunnut säilyttää naisten itsenäisten organisaation, koska muun muassa perheet eivät halunneet päästää tyttäriään miesten kontrolliin. Toisaalta taas joidenkin miesjohtajien mielestä naisten tuli hoitaa oma urheilunsa. Kun FSFI sulautui kansainväliseen yleisurheiluliittoon IAAF:n siirtyi historiaan ainoalaatuinen kansainvälinen naisten yhteistyömuoto historiassa. Samalla naiset menettivät painostusjärjestönsä, eikä luvattua täyttä osallistumisoikeutta olympiakisoihin lopulta kuitenkaan saatu. (Laine 2004, 122-125.)

Naisten urheilulle reunaehdoja on historiallisesti asettanut kulloinenkin urheilun yleinen kehitysvaihe. Reunaehdoja asetetaan lajeittain sen mukaan, mikä on kunkin urheilulajin paikka kansallisen urheiluelämän hierarkiassa. Kansakuntien sisällä rajoja tuottavat vielä sukupuolten välinen työnjako, tavat määritellä ideologisesti miesten ja naisten paikka sekä erot kulttuurissa ja yhteisössä. 1800-luvun ajatusmaailman pohjalta ovat rakentuneet määritelmät, joiden mukaan naisten pitää välttää lajeja, joissa kysytään fyysistä voimaa tai kosketusta. Työväenluokan tai kovaa fyysistä työtä tekevien maalaisnaisten osalta määritelmät asettuivat naurettavaan valoon. Silti ne ovat olleet voimassa nykypäivään saakka. (Laine 2004, 131)

Reunaehtoien luomiseen ovat osallistuneet myös naisten itse. Yhtenä esimerkkinä suomalainen naisvoimisteluliike, joka ei hyväksynyt kilpaurheilua eikä miesten mukautuloa omaan lajiinsa. Naisvoimisteluliike piti naisten liikuntaharjoituksia omana reviirinään. (Laine 2004, 131-132.)

Kamppuri (2013) kirjoittaa gradussaan naiseuden rakentumisesta roller derbyn yhteisöllisyyden kautta. Kamppuri kuvaa roller derbyä lajiksi, jossa on vahva naisyhteisö. Yhteisön olemassaolo on täysin riippuvainen jäsentensä toimivasta yhteistyöstä. Roller derbyn kilpailukentällä yksilö ei taistele olemassaolostaan miehiä ja muita naisia vastaan, vaan kaikkien osallistuessa kaikki pärjäävät. Tämä luo pohjaa vahvalle yhteisöllisyydelle. (Kamppuri 2013, 43-44.)

Yhdessä toimiminen korostuu roller derbyssä joukkueena pelaamisen lisäksi myös seuratoiminnan pyörittämisessä. Joukkueen on pelattava yhteen radalla sekä sen ulkopuolella, jotta tuloksia on mahdollista saavuttaa. Kansainvälinen kattojärjestö WFTDA kannustaa koko lajin harrastajakuntaan kattavaan yhteisöllisyyteen. Tällainen laaja yhteisöllisyys voi ilmetä lajin parissa valmennusapuna tai tilapäismajoituksen tarjoamisena. (Kamppuri 2013, 43-44)

Roller derby on laji, jossa tarvitaan hyvää yhteistyötä pelaajien kesken. Lajissa tiivistyy joukkueurheilun ydin: kukaan ei pärjää kentällä yksin. Yhdessä suunniteltujen taktiikoiden onnistuminen luo onnistumisen tunteen myös henkilökohtaisella tasolla. (Kamppuri 2013, 46.)

Roller derbyssä joukkuehenkeä vahvistetaan kannustamalla toista raskaissa harjoituksissa. Vaikka joukkueiden sisälläkin esiintyy keskinäistä kilpailuhenkisyttä liittyen esimerkiksi pelaajavalintoihin, ei sen annetta vaikuttaa yhteisöllisyyteen. Otteluiden jälkeen järjestetään yleensä yhteiset juhlat. (Kamppuri 2013, 46.)

Jasper Andreasson (2007) on tutkinut Ruotsissa naispuolisia jalkapalloharrastajia. Andreassonin tutkimuksen mukaan jalkapallonharrastajat eivät pyrkineet tuomaan naisellisuuttaan esille harjoittellessaan tai pelatessaan. Tutkimukseen osallistuneet naisjalkapalloilijat vieroksuivat meikin käyttämistä harjoituksissa ja peleissä. Andreasson tulkitsee jalkapallon pelaamisen liittyvän niin vahvasti maskuliinisiin ominaisuuksiin, ettei naisellisten ominaisuuksien esille tuominen sopinut naispuoliselle pe-

laajalle. Andreassonin haastateltavat olivat sitä mieltä, että esimerkiksi aerobic ja bodypump olisivat naisellisille naisille sopivampia lajeja kuin jalkapallo. Aerobicin sopisi naisten mukaan niin kireät vaatteet kuin meikkaaminenkin, toisin kuin jalkapalloon. Jalkapallon katsottiin vapauttavan harrastajansa perinteisen sukupuoliroolin suorittamisesta. Naiseudesta luopuminen katsottiin hinnaksi siitä, että pystyttiin osallistumaan miehiselle areenalle. Anderssonin haastattelemat naiset eivät pyrkineet pitämään harrastuksensa vaikutusta kehoonsa kauneusihanteiden mukaisena, vaan tärkeämpää vaikutti olevan kehon sopivuus jalkapallon pelaamiseen. Naiset siis mieluummin halusivat saavuttaa jalkapalloon mahdollisimman hyvin sopivan vartalon kuin kauneusihanteisiin vastaavan vartalon. (Kamppuri 2013, 24.)

## **5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS**

Roller Derbystä on tehty jonkin verran ulkomaisia tutkimuksia sekä ainakin yksi kotimainen pro gradu –tutkielma. Näissä tutkimuksissa on pitkälti keskitytty naiseuden näkökulmaan, muun muassa Pauliina Kamppurin (2010) Helsingin yliopistolle tehty tutkimus on tehty naistutkimuksen näkökulmasta.

### **5.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset**

Tässä tutkimuksessa roller derbyä tarkastellaan vaihtoehtolajina ja joukkuelajina. Tutkimuksessa on pyritty löytämään vastauksia siihen, millaisia merkityksiä roller derbyllä on harrastajalleen ja minkälaista yhteisöllisyyttä roller derbyyn liittyy.

### **5.2 Liikunnan monipuolistuvat tilat ja tavat –hanke (LIMU)**

Liikunnan monipuolistuvat tilat ja tavat –projekti on Itä-Suomen yliopiston yhteiskuntatieteiden laitoksen ja Mikkelin ammattikorkeakoulun nuorisoalan osaamiskeskittymä Juvenian yhteishanke, jossa tutkitaan vaihtoehtolajeja nuorten liikunnallisina vuorovaikutus- ja merkitysmaailmoina. Hankkeen tavoitteena on syventää ymmärrystä uusista liikunnan lajiyhteisöistä sekä harrastamisen merkityksistä liikuntakasvattajien ja yhteisöpedagogien toimintaa hyödyttäväksi tiedoksi. Keskeisellä sijalla on myös tiedon tuottaminen liikuntapaikkasuunnittelun materiaaliksi. Vuosina 2012-2015 toteutettava tutkimus saa rahoituksensa opetus- ja kulttuuriministeriön liikuntatieteiden tutkimusprojektista. (Liikanen & Rannikko, 2012.)

Tutkimukseen on valittu mukaan kymmenen eri lajia: bleidaus eli temppurullalautailu, boulderointi, capoeira, katutanssi, longboarding, parkous, roller derby, scoottaus eli potkulautailu, skeittaus ja uusi sirkus.

### **5.3 Tutkimusmenetelmän kuvaus**

Aineistosta olen pyrkinyt löytämään ne asiat, jotka kuvaavat roller derbyn merkitystä harrastajalleen sekä minkälaista yhteisöllisyyttä lajin parissa koetaan. Tutkimusmene-

telmä on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen ja siinä pyritään kuvaamaan tutkimuksen kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Siihen sisältyy ajatus siitä, että todellisuus on moninainen, koska ihmiset tulkitsevat asioita aina valitsemastaan näkökulmasta ja sillä ymmärryksellä, joka heillä sillä hetkellä on (Hirsijärvi, Remes ja Sajavaara 2004, 151-152).

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa ihminen on tiedonkeruun lähde. Tieto kerätään laadullisesti havainnoimalla ja keskustelemalla todellisissa tilanteissa (Hirsijärvi ym. 2004, 155). Keräsin tämän opinnäytetyön aineiston kasvokkain tehtävillä yksilöhaastatteluilla. Haastattelin lajin harrastajia Kouvolassa ja Helsingissä maaliskuun aikana. Haastateltavat ovat löytyneet joukkueiden yhdyshenkilöiden kautta. Yhdyshenkilöt toimittavat haastatteluun suostuneiden yhteystiedot ja haastattelut sovittiin suoraan haastateltavien kanssa. Lisäksi tarkkailin joukkueiden pelejä ja harjoituksia. Haastateltavista kolme on Kouvolasta ja kolme Helsingistä. Haastateltavia oli kolmesta eri seurasta ja yksi haastateltavista oli mies ja viisi naisia.

#### **5.4 Teemahaastattelu tiedonkeruun menetelmänä**

Teemahaastattelu on puolistukturoitu menetelmä, jossa jokin haastattelun näkökulma on lyöty lukkoon, mutta ei kaikkia. Teemahaastattelussa haastattelun aihepiirit ovat kaikille samat, mutta se ei ole niin vapaa kuin syvähaastattelu. (Hirsijärvi 2004, 47-48.)

Tein teemahaastattelut Limu-hankkeessa käytetyllä Lajiharrastajien haastattelun teemat –lomakkeen kysymysten avulla. Haastattelut nauhoitin ja litteroin myöhempää käyttöä varten. Opinnäytetyön lisäksi haastatteluja käytetään Limun tutkimuksen aineistona. Haastattelut tehtiin yksilöhaastatteluina paitsi yksi haastattelu, joka tehtiin parihaastatteluna.

Limu-hankkeen mukaisessa haastattelussa käsitellään seuraavia teemoja: yksilölliset ja yhteisölliset merkitykset, suhde liikuntaa, vuorovaikutusmaailmat ja niiden tilaan asettuminen, avoimuus, tyyli ja järjestykset sekä suhde tilaan. Tässä opinnäytetyössä keskitytään kolmeen ensimmäiseen teemaan eli yksilöllisiin ja yhteisöllisiin merkityksiin, liikuntasuhteen sekä vuorovaikutusmaailmoihin ja niiden tilaan asettumiseen.

## 5.4 Aineiston käsittely ja analyysi

Tein haastattelut vuoden 2014 maaliskuun aikana. Haastattelut on nauhoitettu puheliimen nauhurilla ja purettu word-tiedostoon. Aineistoa kertyi noin viiden tunnin verran. Haastateltaviin viitataan myöhemmin numeroilla yksi-kuusi.

Kvalitatiivisen aineistoin analyysissa on monia tapoja. Useasti esitetään, että aineistoa analysoidaan samanaikaisesti aineiston keruun, tulkinnan ja narratiivisen raportoinnin alussa. Hirsjärven (2004, 136) mukaan laadullisen analyysin pääpiirteitä voidaan hahmotella seuraavaan tapaan: 1) analyysi alkaa jo haastattelutilanteissa, 2) aineistoa analysoidaan yleensä ”lähellä” aineistoa ja sen kontekstia, 3) tutkija käyttää päättelyä, joka voi olla induktiivista tai abduktiivista. Induktiivisessa päättelyssä keskeistä on aineistolähteisyys ja abduktiivisessa päättelyssä tutkijalla on valmiina joitakin teoreettisia johtideoita, joita hän pyrkii todentamaan aineistonsa avulla, 4) analyysitekniikoita on monenlaisia ja on paljon erilaisia työskentelytapoja. Laadullisessa tutkimuksessa on vain vähän standardoituja tekniikoita.

Tämän työn aineistossa on keskitytty LIMU-hankkeen laji-harrastajien haastatteluun kolmeen kolmeen teemaan, sekä vielä tarkemmin lajin merkitykseen harrastajilleen sekä sen luomaan yhteisöllisyyteen. Näihin kysymyksiin liittyvät vastaukset luokiteltu ennen aineistosta tehtävää tulkintaa. Ensimmäinen teema, johon keskityttiin ja jonka mukaan vastauksia luokiteltiin on yksilölliset ja yhteisölliset merkitykset, joissa kysytään muun muassa kuinka iso osa elämää laji on ja miksi henkilö harrastaa tätä lajia. Toinen teema on suhde liikuntaa, jossa kysellään muun muassa miten laji on vaikuttanut harrastajaan ja onko se muuttanut häntä ihmisenä. Kolmas teema on vuorovaikutusmaailma ja sen asettuminen tilaan, jossa kysellään kenen kanssa lajia harrastetaan. Tarkempi kysymyslista on opinnäytetyön liitteenä yksi.

Haastateltavien vastauksissa on pyritty löytämään esiin nousevia samankaltaisia asioita sekä selittäviä tekijöitä yhteisöllisyydelle. Näiden avulla on myös pyritty ymmärtämään ilmiötä syvällisemmin.

Ennen aineiston keräämistä ei ollut valmiina teoreettisia johtideoita, joten tässä tapauksessa keskeistä oli aineistolähteisyys eli induktiivinen päättely. Haastattelujen tulos-

ten analysoinnin jälkeen haastatteluista esille nousevat tulokset, jotka on vielä selitettävä ja tulkittava sekä tehtävä niistä johtopäätöksiä. Tässä opinnäytetyössä aineistosta on poimittu asioita, joita haastateltavat kertovat lajin aloittamisesta, sen harrastamisen motiiveista

Tulkinta on myös aineiston analyysissä esiin nousevien merkitysten selkiyttämistä ja pohdintaa. Kvalitatiivisesti suuntautuneissa analyyseissa tutkijan pyrkimys on päätyä onnistuneisiin tulkintoihin. Samaa aineistoa voidaan tulkita hyvin erilaisin tavoin ja eri näkökulmista tarkastelemalla. Kvalitatiivinen tutkimus on tulkinnallista. Tutkija tulkitsee tutkittavan tulkintoja ja lukija puolestaan tulkitsee tutkijan tulkintoja. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 213-214, 151.)

Haastatteluja tulkittaessa on muistettava, että tähän tutkimukseen on haastateltu roller derbyn harrastajia, jotka ovat, kuten haastatteluista käy ilmi, innokkaita ja lajiin varsin intohimoisesti suhtautuvia henkilöitä. Haastateltavien näkökulma on siis hyvin todennäköisesti lajille positiivinen.



## 6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Roller derby on vaihtoehtoinen liikuntalaji ja sen suosio on kasvanut nopeasti. Roller derbyä harrastavat monet, jotka eivät ole aikaisemmin mieltäneet itseään liikunnalliseksi. Puolet tätä tutkimusta varten haastatelluista myönsivät, että eivät pitäneet perinteisestä koululiikunnasta. Roller derby voi tarjota vaihtoehdon ihmiselle, joka ei ole kiinnostunut urheiluseuratoiminnan perinteisistä muodoista ja näin houkutella enemmän ihmisiä liikkumaan itselleen mielekkäällä tavalla.

Cotterill (2010) näkee roller derbyn ainutlaatuisena areenana, missä on mahdollista yhdistää urheilu, fyysinen väkivalta ja naiseus. Cotterillin tutkielma keskittyi selventämään tapaa, jolla media esittää roller derbyn harrastajat ja miten harrastajat itse suhtautuvat median tarjoamiin kategorioihin. Cotterillin mukaan mukaan median kuvaukset harrastajista voitiin jakaa kolmeen ryhmään:

1. Harrastajat esiteltiin nuorina, tatuoituina vaihtoehtoisina punkkareina ja rokkareina. Harrastamiseen kuvailtiin kuuluvan juhliminen sekä rajut otteet roller derby –radalla.
2. Harrastajat kuvattiin alempiluokkaisina, jopa rikollisina, jotka käyttivät roller derbyä keinona käyttäytyä aggressiivisesti ilman seurauksia.
3. Harrastajien kuvailtiin olevan tavallisia perheellisiä ja työssäkäyviä keski-vertonaisia, jotka pitivät vauhdikkaasta kilpaurheilusta. (Kamppuri 2010, 24.)

Tässä tutkimuksessa haastatellut lukeutuvat enimmäkseen kolmoskategoriaan, mutta roller derbyä ei Suomessa pysty mielestäni luokittelemaan tietynlaisten ihmisten harrastukseksi, mukana on paljon opiskelijoita, työeläviä, perheettömiä ja perheellisiä.

### 7.1 Roller derbyn merkitys harrastajilleen

Koski (2014) toteaa, että Heinilän (1986) mukaan urheilu voidaan jakaa käsitteellisesti kahteen osa-alueeseen: ulkoiseen muotoon ja sisäiseen olemukseen. Jokaisella lajilla on omat erityiset urheilulliset tarkoituksena ja sääntöjen määrittämät lajipiirteensä, joihin rakentuu niiden ulkoinen muoto. Se antaa lajille objektiivisen identiteetin, ominaisleiman, mutta lajin sisäinen olemus määrittää sen miellesisällön, subjektiivisen

identiteetin. Lajin sisäinen olemus rakentuu merkitysten varaan. Lajin antama kokemuksellinen sisältö on ehkä tärkein tekijä, kun etsitään selitystä eri lajien kiinnostusvaihteluille. Henkilö hakeutuu aina sen lajin pariin, jonka olemussisältö, merkitykset, vastaavat parhaiten hänen elämys- ja kokemusodotuksiaan. (Koski 2004, 193.)

*”Se on sellainen laji, missä ei voi pelata yksin, se on jatkuvaa tiimipeliä.*  
” (4)

Haastattelujen mukaan roller derbyssä on muutamia ominaispiirteitä, jotka viehättävät lajin harrastajia. Harrastajia viehättää sen joukkuelajin luonne, mahdollisuus aloittaa harrastus vanhemmalla iällä, lajin fyysisyys, lajin strateginen puoli sekä se, että uudessa lajissa ei ole perinteisiä rakenteita.

*”Parasta on se, että on aikuisten ihmisten laji. Että voi ihmisenä, joka ei ole 26 –vuotiaana noussut sohvalta kuin mennäkseen baariin, niin voi aloittaa ja tulla ihan hyvällekin tasolle aika lyhyessä ajassa.”* (5)

*”Olen niitä ihmisiä, jolle siinä on kysymys on ympyrän luisteleemisestä eikä uskonnollisesta kultista vaikka se vähän siltä välillä vaikuttaakin. Vähän vaihtoehtoisesta suhtautumisesta siihen, minkä muottien mukaisesti urheilulajien tai joukkuelajien täytyy toimia.”* (1)

Lähes kaikki mainitsivat vastauksissaan roller derbyn salliman kontaktin sekä joukkuelajin.

*“Olen aina ollut yksilöurheilija, olen aina kokenut, että kun lähden urheilemaan, se on mun omaa aikaani. Mutta kun tutustuin tähän, niin tässä yhdistyi, silloin en edes tiennyt mitä kaikkea siihen liittyi, ihmisiä pitää huomioida. Ensimmäinen sellainen joukkuelaji joka kiinnosti sen suhteen, että on fyysinen. Se on kontaktilaji, vaatii selkeästi koordinaatio-okykyä ja kehonhallintaa. Se viehätti.”* (1)

*“En olisi uskonut että minusta tulee jonkun joukkueen kapteeni. Olen ehkä ollut aktiivinen tyyppi porukassa, mutta olen aina ollut se pahanil-*

*man lintu, joka sanoo sellaiset asiat ääneen, jota kukaan ei oikeastaan haluisi kuunnella, mutta nyt musta on tullut joku tsemppari.” (2)*

Roller derby on nopeasti suosiotaan kasvattava laji, voidaan puhua jopa ilmiöstä. Iso osa lajin nopealla leviämisenellä on sen innokkailla harrastajilla, jotka uhraavat paljon aikaansa lajille. Haastatteluissa tuli ilmi, että laji hallitsee täysin monen vapaa-aikaa. Lisäksi roller derbyn pelaamista verrattiin enemmänkin elämäntapaan kuin harrastukseen. Tämä viittaa siihen, että monet roller derbyn harrastajat ovat syvällä lajin sosiaalisessa maailmassa, ja ovat niin sanotusti insaidereita, joita Unruh (1987) esitteli aiemmin kerrotussa teoriassa. Lisäksi elämäntapaan viittaaminen on tyypillistä vaihtoehtolajille.

Roller derby on monelle harrastajalleen elämää kannatteleva mielekäs harrastus, kuten Pyykönen (2014) liikunnasta kirjoittaa. Liikunta pysyy mielekkäänä, kun se synnyttää voimakkaita tunteita, kuten pelkoa, jännitystä, helpotusta, ihmetystä ja mielihyvää, kirjoittaa puolestaan Ojanen (2001).

*”Tämä on ensimmäinen täysin käpälästä lähtenyt harrastus. En pysty mitenkään pitämään sitä vain harrastuksena. Kyllä se on jo vähän livenyt addiktion puolelle. Niin kuin sellain järjellä ajatellen sitä joutuu silloin tällöin himmailemaan.” (1)*

*“Kyllä se just tällä hetkellä on se isoin velvollisuus, mikä mulla on kodin ulkopuolella. Tuntuu sellaselta, että sitä voisi melkein tekisi mieli nimittää sitä päätoimiseksi.... Kyllä se on melkein eka asia mitä mä ajattelen, kun aamulla kahvia keitän ja sit viel illalla näkee unia.” (2)*

*“Se on enemmänkin elämäntapa kuin harrastus. Samalla tavalla kuin skeittaaminen on aika monelle.” (3)*

Cotterillin (2010) tutkimuksessa tuli esille seitsemän pääsyytä harrastaa roller derbyä: aggression purku, arkirutiinien pakeneminen, liikunta, rakkaus urheiluun, naiseuden vahvistaminen, tyydytyksen tunne, lajikulttuuri ja yhteishenki. Tässä tutkimuksessa ei näitä syitä suoranaisesti noussut esille, ainoastaan näistä liikunnallisuus, lajin kiinnostavuus (lajikulttuuri) ja yhteishenki olivat läsnä keskusteluissa, mutta vaikka lajin fyy-

sisyys ja kontakti kiehtoivat harrastajia, ei aggression purkua mainittu syyksi harrastaa lajia.

## 7.2 Yhteisöllisyyden ilmeneminen harrastajien keskuudessa

Roller derbyssä yhteisöllisyys liittyy lajin yhdistämiin samanhenkisiin ihmisiin. Roller derbyn aatteisiin kuuluu ensisijaisesti suvaitsevaisuus.

*”Ihmisiä joiden kanssa voi puhua mistä vaan, mutta voi puhua myös derbystä.” (5)*

*”Laji yhdistää niin voimakkaasti. Niin voi mennä puhumaan kenelle tahansa. Ihan sama kuka siinä. Lajin yhteisössä kaikki ystäviä keskenään, koska laji yhdistää niin voimakkaasti. Tosi helppoa tutustua ihmisiin. Ja sitten kun ensin laji yhdistää, niin huomaa, että joku muukin asia yhdistää.” (4)*

Ensimmäinen yhdistävä tekijä lähes kaikilla on ollut roller derby, mutta ensitutustumisen jälkeen ihmiset ovat löytäneet muitakin yhdistäviä tekijöitä ja lopulta ystäväystyneet.

*”Mun kaikki ystävät on roller derbyssä, mun poikaystävä on mukana, duuni on se toinen puolet. Mulla on säilynyt muutama hyvä derbyn ulkopuolinen ystävä mutta nekin on sitten tulleet dj:ksi mukaan ja oon värännyt tekemään jotain.” (5)*

*”Sen lisäksi nää tyyppit joiden kanssa tätä teen on mahtavia tyyppiä. En silloin edes ajatellut tästä voisi muodostuu niin tärkeitä näistä ihmisistä. Lisäksi löysin itsestäni todellisen joukkuelaji-ihmisen, jota luulin että en oo. Mutta kyllä mä oon.” (6)*

Yksi haastateltavista koki, että roller derbyn yhteisöllisyys kumpuaa harrastajien rakkaudesta lajiin. Hän oli ollut raskauden takia lajin parista reilun vuoden pois ja sinä aikana hän ei pitänyt yhteyttä joukkueovereihinsa. Lajissa voi olla mukana ilman, että kuuluu tiiviisti vapaa-ajalla yhdessä aikaansa viettävään porukkaan.

*”Kyllä tässä hommassa voi olla mukana olematta siinä mukana. Koko sinä aikana kun olin raskaana ja lapsi oli pieni, en touhunnut mitään kenenkään näiden kanssa, olin vaan muissa ympyröissä ja kun tulin takasin, tajusin, että ei se ole multa mitään vienyt. Ihan samalaista tämä on. Ensisijaisesti tämä on pelaamista. Ehkä alkuvaiheessa oli eri tavalla, mutta nyt kun tämä on näinkin tavoitteellista niin ja tällä on selkeät päämäärät ja pistetään paljon aikaa ja rahaa.” (6)*

Roller derbylle on myös tyypillistä, että joukkueen sisälle on muodostunut pienempiä piirejä, joiden kanssa vietetään myös vapaa-aikaa.

*”Selkeästi on ne jotka pelaa yhdessä niin viettää enemmän aikaa yhdessä. Tulee siitä että meidän a-joukkueessa on ihmisiä, jotka on harrastanut tätä pidempään ja ovat tunteneet toisensa pidempään. Joillain on eri projektien kautta saattaa olla sellaisia, alussa oli jotenkin hankalaa, kun kaikki ei välttämättä tullut toimeen ja meitä oli vain kymmenen, mutta nyt meitä 60 aktiivisesti harrastavaa, niin kaikkien ei tarvitse tykätä toisistaan, kaikille löytyy kavereita. On meillä ihan selkeästi eri porukoita.” (5)*

*”Istutaan baarissa, ihan niin kuin normaalit nuoret aikuiset. Olen saanut sen käsityksen, että ainakin Suomen liigoista meillä on ainutlaatuisen meininki. Monet ei hengaa välttämättä vapaa-ajalla yhdessä. Meillä on sellainen, että kaikki asutaan aika lähellä toisiamme. Meillä on aika paljon pariskunnat yhdessä mukana, ei ole sellaisia perheellisiä niin paljon, jotka joutuu menemään kotiin lasten luokse.” (5)*

*“Tässä on pitkän aikaan pysynyt samat ihmiset, ne on hitsautuneet yhteen, mutta varmasti se vaatii omansa ja pitää olla tietynlainen ihminen että kestää sitä. Täällähän on joillakin tosi syviä ystävyssuhteita, hyväksyy sen, että sä löydä niitä samoja, mutta sä voit löytää ne omasi, ja tehdä sitä omalla tavallasi ja omalla tasollasi.” (6)*

Laji ei yhdistä vain paikallisesti vaan myös valtakunnallisesti ja kansainvälisesti. Lajina roller derby on vielä sen verran pieni, varsinkin Suomessa, että harrastajat tuntevat toisensa ja toisilta seuroilta on helppo pyytää apua. Lajin kehittämisen suhteen lähes kaikki harrastajat ovat samassa veneessä, joten se yhdistää valtakunnallisella tasolla. Harrastajat joka puolella Suomea joutuvat taistelemaan muun muassa lajin tunnetavuuden ja harrastustilojen puolesta ja se yhdistää. Lisäksi lajissa aatteisiin kuuluva suvaitsevaisuus varmasti auttaa toimimaan seurojen välisissä asioissa. Kilpailujen jälkeiset yhteiset illanvietot ja juhlat yhdistävät myös ja tutustuttavat harrastajia paremmin toisiinsa.

Lisäksi lajia yhdistää kansainvälisesti sama kieli: sääntöjä ei ole edes käännetty suomeksi, joten harrastajille on heti yhteinen kieli, kun puhutaan lajista. Roller derby on roller deby niin suomeksi kuin englanniksikin. Tämä helpottaa varmasti myös tiedon siirtymistä pelaajilta toisille, mutta toisaalta englantia osaamattoman on varmasti vaikea päästä täysin jyvälle lajin kaikista sisällöistä.

Myös seuran sisällä asiat on totuttu hoitamaan yhteisesti. Pienessä lajissa kaikkien panosta tarvitaan, jotta seuran toiminta saadaan hoidettua ja kaikki joutuvat kantamaan yhteisesti vastuuta. Tämä myös lisää yhteisöllisyyden tunnetta, kun kaikki pääsevät tai joutuvat osallistumaan.

*”Me tehdään urheiluseurassa kaikki muukin itse kuin vain urheillaan, niin siinä tulee se, kun tehdään paljon asioita itse ja porukalla niin siitä saa nopeasti uusia ystäviä.” (4)*

Lisäksi seurassa tarvitaan muitakin kuin pelaajia, joten muitakin rooleja on roller derby –yhteisössä tarjolla. Niin sanotut wannabe-pelaajat, jotka haluaisivat harrastaa lajia pelaajana mutta eivät syystä tai toisesta pysty, jäävät seuraan usein muihin tehtäviin. Cotterillin (2010) tutkimuksessa tuli ilmi, että joukkueen ympärillä niin sanotusti hengaavia, mutta ei-pelaavia jäseniä ylenkatsottiin, eikä heistä yleisesti ottaen pidetty. Tässä tutkimuksessa sitä ei kuitenkaan tullut ilmi, vaan ei-pelaavien –henkilöt pyrittiin hyödyntämään toimitsijatehtävissä tai tuomaroimassa.

*”On vähän sellaisia hang around –jäseniä, että varmasti jokaisessa liigassa löytyy, jotka käy parissa treeneissä ja on sitten mukana. Kyllä niistä yleensä myös hyötyä. Jeesaa bout järjestelyissä.” (5)*

*“Ne tekee sit vähän kaikennäköistä muuta, ja ei siinä ole mitään pahaa, tämä on kuitenkin hieno yhteisö ja tässä on paljon hyvää. Monelle voi tulla niin, että rakastuu niihin ihmisiin ja siihen olemiseen, mutta ei tämä laji annakaan sitä. Niin miksei se voisi, olla sitten jotain muuta. Se on mahtavaa vaan.” (6)*

Haastatteluista käy selville, että monet ovat lähteneet harrastuksen pariin, koska laji on kiinnostanut. Kuudesta haastateltavasta puolet oli lähtenyt harrastukseen yksin, yksi yhden kaverin kanssa, yksi tyttöystävän mukana ja yksi kavereiden houkuttelemana.

*”Mä lähdin harjoituksiin ihan yksin. Ostin juhannuksen tienoilla rullaluistimet. Halusin ensin opetella pysymään niillä pystyssä, kun se ei ollut ihan hirveän helppoa. En tuntenut sieltä ketään. Mutta olin aikaisemmin todennut että se on mun juttu ja se kiehtoi ihan hirveesti, niin sitten mä lähdin sinne aloittelijakurssille, sieltä sitten sai aika nopeasti uusia tuttuja.” (4)*

### 7.2.1 Kaveripiirit

Lajin harrastajien ympärille on kuitenkin muodostunut kaveripiiri, jonka kanssa vieteään myös vapaa-aikaa. Tämä voi olla niin, että lähes kaikki kaverit ovat mukana roller derbyssä tai niin, että aikaa vietetään satunnaisesti lähimpien joukkuekavereiden kanssa. Vapaa-aikaa vietetään muun muassa baareissa, virallisissa tai epävirallisissa illanvietoissa sekä tietysti roller derbyyn liittyvissä tapahtumissa, esimerkiksi ulkomaanmatkoilla tai käydään katsomossa muiden joukkueiden otteluita. Lisäksi ainakin yhdellä joukkueella toimii facebook-chätti, jossa kaikki joukkueen jäsenet ovat mukana.

*”Musta tuntuu, että ei ole sellaista aihetta mistä ei koko aika höpötettäisi. Meillä on sellainen joukkueen yhteinen facebook-chätti, mikä on*

*koko ajan auki ja missä ei ole hiljaista hetkeä. Jos jollain on jotain sydämen päälle, niin se tulee sinne välittömästi.” (1)*

Yhteisöt ovat tiiviitä, mutta niihin on harrastajien mukaan helppo tulla mukaan. Tämä on tosin myös asia, johon monessa joukkueessa kiinnitetään erikseen huomiota. Yhteisöt sallivat myös yhteisöstä väliaikaisesti poissaolon. Yksi haastateltavista puhui, kuiuinka hän pystyi tulemaan puolentoista vuoden täydellisen tauon jälkeen mukaan. Lisäksi yhteisön jäsenien välisiä parisuhteita on kariutunut, mutta molemmat osapuolet ovat pystyneet jäämään yhteisön jäseniksi.

### **7.2.2 Yhteisön sisäisten konfliktien ratkaiseminen**

Joukkueen sisällä konfliktit ovat yleensä kahden jäsenen välisiä. Näiden asioiden selvittelyyn on kuitenkin varauduttu. Henkilökohtaisten suhteiden lisäksi konflikteja roller derbyssä aiheuttaa lähinnä lajin kehittyminen. Tässä on kaksi erilaista näkökulmaa: osa haluaa viedä lajia urheilullisempaan suuntaan, jopa olympialaisiin saakka, kun taas on haluaa kunnioittaa lajin juuria verkkosukkineen, hameineen ja derbynimineen.

*”Jonkin verran on erimielisyyksiä esimerkiksi wuftadaan liittymisestä, mutta loppujen lopuksi kun ollaan niin sitten oltu aika yksimielisiä että mennään, enemmistön päätöksen mukaan mennään. Joukkueen sisällä ja eri joukkueiden välillä varmasti on. Jotkut on tekemässä olympialajia ja jotkut on haluaa mennä takaisin vuoteen 2010 ja pelata verkkosukkahousuissa. Sellaista eroavaisuutta.” (5)*

*”Tykkään ajatella joukkuekavereina, mutta on samalla tavalla erilaisia suhteita ihmisiin. Esimerkiksi J:n kanssa on joka päivä jossain tekemisissä. Poikkeavuus on aika suuri. Mutta sitten on esimerkiksi sellaisia ihmisiä, joista en ihan rehellisesti sanottuna välitä. En hirveästi surisi jos lähtisi pois. Yritän aina suhtautua kuitenkin ammattimaisesti.” (3)*

### **7.2.3 Miesten rooli lajiyhteisössä**



Roller derbyn harrastajista suurin osa naisia ja sitä on tyypillisesti pidetty naisten omana lajina, kuten esimerkiksi rytmistä voimistelua. Haastateltavat eivät kuitenkaan kokeneet miehiä uhkana yhteisöllisyydelle. Miehillä on kuitenkin varattu omat roolinsa yleensä tuomarina, mutta myös toimitsijana ja tuomarina. Pelaajana miehiä oman joukkueen yhteydessä kuitenkin vieroksutaan.

*”Tuomarit kuuluu siihen kaveriyhteisöön. Aina jos joku, esim. miesten peli, niin niitä käydään katsomassa ihan yhtä lailla naisten pelejä. Varsinkin kun se miesten puoli on vielä eksoottisempaa kuin se on niin uutta ja miehet pelaa ihan eri lailla. Meidän seurassa vain sattuu olemaan paljon vähemmän miehiä, kun pelaavaksi jäseneksi huolitaan vain naisia. Ihan yhtä lailla ne on mukana kaikessa.” (4)*

*”Just silloin kun oli puhetta että L olisi aloittamassa, niin tuli sellaista kommenttia, että ei haluta pilaamaan naisten juttua, että joku mies tulee radan reunalle huutamaan ohjeita. Roller derbyssä naiset ovat innoissaan kuinka he ovat vahvoja fyysisesti mutta sitten taas toisaalta on ihmisiä, jotka eivät halua missään tapauksessa miesten kanssa harjoitella sitä lajia edes poikkeustilanteessa. Sitten taas toisaalta on ehkä taas isompi porukka jotka on sellain että mies tai nainen ei sillä ole mitään väliä.” (2)*

### 7.3 Liikunta lisää liikuntaa

Haastateltavien vastauksista käy myös ilmi, että liikunta lisää liikuntaa. Roller derby on useimmiten aloitettu sen takia, että se on vaikuttanut ”siistiltä” lajilta. Kuitenkin harrastus on kaikilla haastateltavilla muuttunut kilpailullisempaan ja urheilullisempaan suuntaan. Monet kuvailevat harrastuksen vaikutuksia terveyteensä sekä ilmoittavat lisänneensä myös muuta liikuntaa.

*”Mulla oli tosi taitelijarenttuidentiteetti monta vuotta ja en voinut kuvitella itseäni jossain salilla huhkimassa tai spinningissä. Toisaalta taas olen taas aloittanut polttamaan tupakkaa tän roller derbyn myötä. Eikä alkoholinkäyttö ole vähentynyt yhtään.” (2)*

*”Joo, tietysti se on jotenkin mitä huomaa liikunnan kautta, juoksee nopeammin ja jaksaa paremmin, mutta niin kuin kaikki naisten lehdetkin sanoo että vireystila kasvaa.” (5)*

## 7 POHDINTA

Roller derby on saanut kiitosta sen suvaitsevaisuudesta. Laji toivottaa harrastajat tervetulleeksi sellaisina kuin he ovat. Tälle pohjalle yhteisöllisyyttä on helppo rakentaa.

*”Olen meidän seuran isokokoisempia ihmisiä, mutta silti mullekin löytyy paikka sieltä kentältä. Ihmiset on erikokoisia ja niillä on erilaista urheilustausta. Kentällä kun ihmiset pelaa yhteen ja kun kaikilla on erilaiset vahvuudet, niin sitten niistä tulee sen koko joukkueen vahvuus, kun jokainen osaa jotain erilaista.” (4)*

Oma kokemukseni kahden eri palloilulajin, salibandyn ja pesäpallon, naisten joukkueiden yhteisöllisyyden muodostumisesta on hyvin samankaltainen kuin tässä tutkimuksessa tuli esille. Oma kokemukseni perusteella siis perinteisen joukkuelajin ja vaihtoehtoisen joukkuelajin yhteisöllisyydessä ei ole suuria eroja. Molemmissa se ”juttu” on se laji, joka ensisijaisesti ihmisiä yhdistää. Muutamia jo ennen joukkuetta olemassa olevia kaverisuhteita lukuun ottamatta joukkueet muodostuvat toisistaan tuntemattomista naisista. Samoin uudet harrastajat harvoin tuntevat joukkueen jäseniä entuudestaan hyvin, vaan kiinnostus lajiin on määräävä asia, joka on saanut joukkueen jäsenet yhteen.

Kun taas kokemukseni mukaan miehille on ihan tyypillistä laittaa jonkun palloilulajin joukkue kokoon omasta kaveripiiristään ja lähteä pelaamaan turnauksiin tai sarjoihin. Naisten puolella harvoin näkee tätä ilmiötä, harvemmin samassa kaveripiirissä on tarpeeksi monta samasta lajista kiinnostunutta, jotta joukkueeseen löytyisi tarpeeksi pelaajia.

Joukkueen yhteisten kokemusten kautta taas syntyy side joukkuekavereihin, joka muodostuu joidenkin kanssa syvemmäksi kuin toisten. Haastateltavat mainitsivat, että side on syvin niiden kanssa, joiden kanssa pelaa eniten. Samalla tavalla tämä pätee varmasti myös missä tahansa joukkuelajissa: joukkueen sisällä syntyy eritasoisia ystävyyssuhteita tai jopa parisuhteita. Jotkut pelaajat ovat enemmän mentorisessa suhteessa toisiin pelaajiin ja toisaalta taas kaikkien kanssa ei tulla yhtä hyvin toimeen.

Joukkueen yhteishenki, joukkuehenki, toimii yleensä suurena voimavarana oli kyse sitten harrastuksesta tai MM-kultaa tavoittelevasta joukkueesta. Kun joukkueessa vallitsee hyvä yhteishenki, on harrastuksen pariin mukavampi lähteä, siitä innostuu enemmän ja sitä kautta myös varmasti jatkaa harrastustaan pidemmälle.

Haastatellut kertoivat kaikki osallistuvansa seuran toimintaan muutenkin kuin pelaamalla. Seuroissa on vahva tee-se-itse –henki. Laji on pieni ja kaikkien panosta seuratoiminnassa tarvitaan: on toimitsijoita, tuomareita, valmentajia, hallituksen jäseniä ja nettisivun päivittäjiä. Haastateltavista kaksi on ollut mukana seuratoiminnassa alusta lähtien, eli ovat olleet mukana perustamassa uusia roller derby –seuroja Suomeen. Kuitenkin myös haastateltavista vähinten aikaa lajia harrastanut pelaaja on ollut myös aktiivisesti mukana seuran toiminnassa. Hän on sekä rahastonhoitaja että mukana tiedotustiimissä.

Yhdessä tekeminen lisää yhteenkuuluvuutta ja yhteisöllisyyttä, kun lähes kaikki joutuvat ja pääsevät tekemään ”ylimääräistä”. Uskoisin, että se myös lisää sitoutumisen määrää henkisellä tasolla. Harrastajan on tehtävä aikaisessa vaiheessa valinta, haluan-ko harrastaa ja olla tässä mukana tiiviisti vai haluan-ko vain käydä liikkumassa pari kertaa viikossa ilman muita sitoumuksia. Useat harrastajat kuvasivat roller derbyä elämäntavaksi, ja se voi vierottaa joitakin harrastajia lajin parista.

Yhteisöllinen toiminta kasvattaa Hyypän (2005, 7) kuvailemaa sosiaalista pääomaa. Hyypän mukaan yksilö hyötyy yhteisön me-hengestä muun muassa hyvinvointinsa parantumisella ja vuorovaikutuksen lisääntymisellä. Lisäksi ihminen saa yhteisöön kuulumalla paremmin apua hankalissa tilanteissa. (Hyypä 2005, 2023.)

Yhteisöllisyyttä tarvitaan urheiluseuroissa yleisemminkin, sillä toimijoista on pulaa lähes kaikissa lajeissa. Yhteisöllisyyden kokemus voisi houkutella seuroihin lisää vapaaehtoistoimijoita.

Vaihtoehtolajin viehätys on tuonut lajin pariin harrastajia, jotka eivät ole harrastaneet juurikaan liikuntaa. Roller derbyn myötä he ovat alkaneet liikkua terveyttä edistävästi. Lisäksi liikunnan harrastamisen aloittaminen on lisännyt muutenkin terveellistä elämäntapaa ja saanut harrastamaan myös muunlaista liikuntaa. Tämä kertoo siitä, että on hyvä olla olemassa monenlaisia lajeja, jotta aikaisemmin liikuntaa harrastamattomat

”sohvaperunat” saadaan liikkumaan oman terveyden ja hyvinvoinnin kannalta tarpeeksi.

Roller derbyn harrastajilla on halu kehittää seuratoimintaa ja viedä lajia eteenpäin Suomessa. Lähes kaikki seurat joutuvat perustelemaan salitilantarvettaan kaupungeissa ja myös todentamaan, että luistimista ei jää jälkiä salien lattiaan. Yhteiset päämäärät ja ongelmat yhdistävät myös kaikkia lajia harrastajia Suomessa. Yhteistyö on tiivistä ja vaikka seurat kilpailevatkin toisiaan vastaan otteluissa, niiden jälkeen ollaan jälleen yhteisellä asialla.

Yksi lajin harrastajia jakava asia on lajin suunta. Osa haluaa kehittää roller derbyä mahdollisimman urheilulliseen suuntaan ja osa taas haluaa pitäytyä vanhoissa perinteissä, verkkosukkahousuissa ja viihteellisyydessä. Lajin kaksi puolta ja kaksi suuntaa tuli mielestäni hyvin esille haastatteluissa. Kaikki pelaajat kokivat harrastavansa urheilua ja lähes kaikki halusivat viedä lajia urheilullisempaan suuntaan. Harrastajat kokivat kiusallisena sen, että lajista kirjoitetaan urheilusivujen sijaan lehtien viihdepalstoilla. Kuitenkin samaan aikaan esimerkiksi Kallio Rolling Rainbow pitää kiinni vanhoista perinteistä poseeraamalla Suomi Cupin turnausjulisteeissa verkkosukkahousut päällään.

Osa roller derbyn harrastajista haluaa viedä lajia aina olympialaisiin saakka.

Roller derby on laji, jonka voisi periaatteessa laji hyvinkin nähdä olympialaisissa: se on kasvava, mediaa kiinnostava laji, jonka suorituspaikka mahtuu kohtuullisen pienen tilaan. Laji on vauhdikas ja siinä on kontaktia. Laji tunnetaan nykyään jo kaikilla ja on suosituinta Pohjois-Amerikassa ja Englannissa. Pohjois-Amerikan sarjojen pelaajat ovat ammattilaisia ja lajin ympärillä liikkuu rahaa.

Olympiastatuksen myötä lajiin tulisi varmasti kuitenkin piirteitä, jotka vaikuttaisivat aina lajin yhteisöllisyyteen saakka. Tietynlainen kotikutoisuus ja tee-se-itse –henki jäisivät varmasti vähemmälle. Lisäksi pelaajatyypeissä varmasti suosittaisiin jatkossa entistä urheilullisimpia naisia ja se asettaisi lajin arvot uuteen asemaan.

Saa myös nähdä vaikuttaako lajin tulevaisuuden erilaiset näkökulmat lajin harrastajien yhtenäisyyteen tulevaisuudessa.

## LÄHTEET

Cotterill, Melody. 2010. Skating the Metaphorical Edge. An Ethnographic examination of Female Roller Derby Athletes. University of Delaware. Master thesis. PDF-dokumentti

[http://udspace.udel.edu/bitstream/handle/19716/9789/Melody\\_Cotterill\\_thesis.pdf?sequence..](http://udspace.udel.edu/bitstream/handle/19716/9789/Melody_Cotterill_thesis.pdf?sequence..) Luettu 28.11.2013

Harinen, Päivi & Rannikko, Anni (toim.) (2013) Tässä seison enkä muuta voi? Nuorisotutkijoiden ajatuksia nuorten liikunnasta ja sen kipupisteistä. Helsinki. Gaudeamus & Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2011. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki. Gaudeamus.

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2004. Tutki ja kirjoita. Jyväskylä. Gummerus.

Hyypä, Markku T. 2002. Elinvoimaa yhteisöstä. Keuruu. PS-Kustannus.

Hyypä, Markku T. 2005. Me-hengen mahti. Keuruu. PS-Kustannus.

Kamppuri, Pauliina 2013. Roller derby. Uutta naisurheilu – uutta naiseutta? Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Opinnäytetyö. PDF-dokumentti. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/39865/gradupauliinakamppuri.pdf?sequence=2> Luettu 27.11.2013.

Koski, Pasi 2004. Liikuntasuhde: liikunnan kohtaaminen kulttuurisesti rakentuvana sosiaalisena maailmana. Teoksessa Ilmanen, Kalervo (toim.) Pelit ja kentät - kirjoituksia liikunnasta ja urheilusta. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston kirjasto.

Lahti Roller derby. Mitä roller derby on. WWW-dokumentti. <http://www.lahtirollerderby.com/mita-roller-derby-on/> Luettu 26.11.2013

Laine, Leena 2004. Naisten urheilun reunaehdoista – kokemuksia yleisurheilusta ja hiihdosta 1940-luvulle. Teoksessa Ilmanen, Kalervo (toim.) Pelit ja kentät - kirjoituksia liikunnasta ja urheilusta. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston kirjasto.

Liikanen, Veli & Rannikko, Anni 2013. Liikunnan uudet ja vanhat tulokkaat. Mikkelin ammattikorkeakoulu.

Mentula, Antti 2013. Jukurit näytti Pikkaraiselle ovea. WWW-dokumentti. <http://www.lansi-savo.fi/urheilu/j%C3%A4%C3%A4kiekko/jukurit-n%C3%A4ytti-pikkaraiselle-ovea-86786> Luettu 16.12.2013

Munukka, Jouni 2013. Roller derby on naisten anarkistinen kontaktilaji. WWW-dokumentti. <http://www.hs.fi/urheilu/a1383453189473>. Luettu 26.11.2013. Päivitetty 4.11.2013

Murray, Megan 2012. The Unladylike ladies of roller derby?: How spectators, Players and Derby Wives Do and Redo Gender and Heteronormativity in All-Female Roller

Derby. The University of York. Woman Studies. PhD. PDF-dokumentti. [http://etheses.whiterose.ac.uk/2327/7/The Unladylike Ladies of Roller Derby.pdf](http://etheses.whiterose.ac.uk/2327/7/The_Unladylike_Ladies_of_Roller_Derby.pdf)

Ojanen, Markku 2001. Länsimainen ihminen kulttuurinsa vanki? Teoksessa Ojanen, Markku, Svennevig, Hanna, Nyman, Markku & Halme, Jukka (toim.) Liiku oikein-voi hyvin. Liikunnan merkitys hyvinvoinnille. Liikuntatieteellinen Seura. Julkaisu nro 153. Helsinki.

Piispa, Mikko 2013. Uusi Suomi ja urheilukulttuurin muutos. Liikunta & Tiede 1/2013, 4-9.

Pyykönen, Teijo 2014. Hurmaa, hikeä ja hengailua – liikunnan vähän syvempi olemus. Liikuntatieteellisen seuran Impulssi –lehti numero 29. Helsinki.

Ristkari, Maiju 2013. Rajat auki roller derbylle 2013. Karu-lehti 1/2013, s. 10-15.

Roller derbyn abc 2013. Karu-lehti 1/2013, s. 4.

Roller Derby Finland. www-dokumentti. <http://www.rollerderbyfinland.com/roller-derby-finland-ry>. Luettu 28.11.2014

Turku Roller derby. WWW-dokumentti. <http://turkurollerderby.com/roller-derby/> Luettu 16.2013

Storms, Carolyn 2008. There's no sorry in roller derby: a feminist examination of identity of women in the full contact sport of roller derby. University at Buffalo. PDF-dokumentti. <http://newyorksociologist.org/08/Storms-08.pdf> Luettu 1.12.2014

## **Lajiharrastajien haastattelujen teemat, syksy 2013**

### **0 Taustatiedot**

- Ikä
  - Sukupuoli
  - Koulutus
  - Asuinpaikka
  - Työmarkkina-asema
  - yms.
- 
- Kuinka kauan olet harrastanut lajia?
  - Mitä muuta harrastat?

### **1 Yksilölliset ja yhteisölliset merkitykset**

- Miksi harrastat juuri tätä lajia? Mikä lajista tekee erityistä ja kiehtovaa?
- Kuinka olet päätenyt harrastamaan lajia? [Tässä olis kiva kuulla narraatio harrastuksen aloittamisesta]
- Mistä on kyse? Mitä laji x on?
- Mikä sinua motivoi lajissa? Mitkä ovat merkittävimmät motivaatiotekijät? Mikä saa sinut lähtemään harrastamaan, treeneihin tms?
- Kuinka iso osa elämäsi laji on? Onko se enemmän kuin harrastus? Mitä se merkitsee sinulle? Konkreettisesti (rahana, aikana yms.)? Mistä olisit valmis luopumaan / olet luopunut lajin takia?
- Haluatko kehittyä lajissa? Miten? Miksi? Onko tärkeää olla taitava?
- Idea: Miten merkitykset muuttuvat toiminnaksi?

### **2 Suhde liikuntaan**

- Kuinka paljon harrastat lajia? Intensiteetti: kuinka usein, kuinka kauan?
- Onko laji liikuntaa? Harrastatko mielestäsi liikuntaa/urheilua, kun harrastat lajia?
- Miten laji on vaikuttanut sinuun? Onko se muuttanut sinua ihmisenä?
- Oletko huomannut harrastuksella olevan vaikutuksia terveyteesi tai hyvinvointiisi? Mitä ajattelet niistä?
- Oletko omasta mielestäsi liikunnallinen?



**Teemahaastattelurunko**

- Mitä mieltä olet liikunnasta yleisesti? Olitko esimerkiksi jo koulussa kiinnostunut liikunnasta?
- Mitä mieltä olet kilpailemisesta? Oletko itse osallistunut kilpailuihin?
- Kuuluuko lajiin muihin vertaaminen tai kisa siitä, kuka oppii nopeimmin jonkun asian?

**3 Vuorovaikutusmaailmat ja niiden tilaan asettuminen**

- Kenen kanssa harrastat lajia? Yksin vai yhdessä?
- Missä yhteisistä tapaamisista ja treeneistä sovitaan? Onko olemassa jokin vakituinen kokoontumisaika ("vakiojamit", "sessarit")?
- Mistä saat tietoa lajista, varusteita yms.?
- Onko harrastajaporukallanne johtajaa? Jos on: miksi juuri hän? Mistä tietää, että hän on johtaja?
- Teettekö yhdessä jotain muuta kuin treenaatte? Mitä? Miten usein? Missä?
- Kuka päättää, mitä yhdessä tehdään? Miksi? Tuleeko kähinää?
- Tunnetko ulkomaalaisia lajiharrastajia? Miten usein kommunikoitte?
- Käytkö ulkomailla lajiisi liittyen? Kuinka usein, miksi, mitä? Missä on parhaat paikat?
- Käytätkö lajiisi liittyviä verkkofoorumeita tai vastaavia? Mitä teet verkossa?
- Onko lajiharrastajien kieli samanlaista kaikkialla? Ymmärrätkö te toisianne?

**4 Avoimuus, tyyli ja järjestykset**

- Mitä keskeisiä periaatteita lajiin liittyy? Mistä ne tulevat?
- Miten niiden toteutumisesta huolehditaan käytännössä? Kuinka hyvin ne toteutuvat käytännössä? (tähän tarkennuksia sen mukaan, mitä sanovat periaatteiden olevan – ja muutenkin)
- Esimerkki: Ollaan huomattu, että teidän lajin harrastajat on enimmäkseen poikia. Mistä luulet, että johtuu se, että tytöt eivät tule harrastamaan lajia? Tekeekö samoja asioista, onko yhtä aikaa yms.?
- Millainen mielestäsi on lajiyhteisöjen suhde erilaisiin vähemmistöihin? Eli: miten mielestäsi suhtaudutaan erilaisiin vähemmistöihin? Miten toteutuu käytännössä?
- Millaisista asioista puhutte? (Miten turvallisia ympäristöjä nämä ovat puhua kaikesta?) Voitko puhua mistä vain, henkilökohtaisistakin asioista, harrastusporukassa?
- Voiko kuka vaan harrastaa lajiasi? Kuka ei voi?

**Teemahaastattelurunko**

- Mistä tunnistaa lajin harrastajan? Onko olemassa wannabe-lajiharrastajia? Keitä nämä ovat? Millaisia ovat ”oikeat harrastajat”?
- Onko lajin harrastajaporukkaan helppo tulla mukaan? Missä vaiheessa et ole enää aloittelija?
- Ketkä ovat idoleistasi? Miksi?
- Onko keskinäisiä konflikteja? Entä erimielisyyksiä lajin olemuksesta?
- Mitkä asiat ovat mielestäsi esteenä tai hidasteena lajisi leviämislle?

**5 Suhde tilaan**

- Missä harrastat lajia? Miksi juuri siellä?
- Millainen tila olisi sinusta ihanteellinen?
- Onko paikkoja, joissa ei saa harrastaa, vaikka haluaisit? Missä ja miksi? Onko keskinäistä keskustelua tilankäyttötavoista? Siis siitä, mihin on lupa mennä, mihin ei? Onko tiedossa tilaan liittyviä konflikteja tai jännitteitä?
- Millaiset puitteet laji vaatii? Tarvitseeko lajia varten rakentaa jotain? Mitkä paikat ovat mahdottomia?
- Harrastetaanko lajia julkisessa tilassa vai jossain muualla? Kummassa mieluummin? Onko lajilla ”omia tiloja”?
- Onko harrastuksesi vaikuttanut siihen, miten näet/katsot arjen elinympäristöäsi?

**Lopetus:** Lajin tulevaisuus? Näetkö itsesi harrastamassa lajia vielä 10 vuoden päästä.

**LIITE 2(1).**

**Monisivuinen liite**